

Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi IX”

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Valmieras muzejs, 2023. gada 1.–2. decembris

International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians IX”

ABSTRACTS

Valmiera Museum, 1st–2nd December 2023

Rīga: LU, 2023

VYTAUTAS MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXII

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

TARTU ÜLIKOOL
ajaloo ja arheologia instituut

**Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi IX”**

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Valmieras muzejs, 2023. gada 1.–2. decembris

**International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians IX”**

ABSTRACTS

Valmiera Museum, 1st–2nd December 2023

Rīga: LU, 2023

Anotācija. Starptautisko konferenci “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi IX” rīko Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts un Valmieras muzejs, sadarbībā ar Vītauta Dižā Universitāti Kauņā, Lietuvas Vēstures institūtu un Tartu universitātes Vēstures un arheoloģijas institūtu. Starpdisciplinārā konference norisinās devīto gadu, šogad piesaistot 32 jaunos pētniekus, kuri aplūko dažādus vēstures aspektus no aizvēstures līdz mūsdienām. Referātu autori pārstāv Latvijas Universitāti, Daugavpils Universitāti, Latvijas Mākslas akadēmiju, Eksas-Marseļas universitāti, Tallinas Universitāti, Viļņas Universitāti, Zagrebas Universitāti un dažādas atmiņu institūcijas, un valsts iestādes. Tēžu krājums sagatavots LU Bāzes un snieguma finansējuma projekta “Letonika, diaspora un starpkultūru komunikācija” apakšprojekta “Latvijas teritorija kā dažādu kultūrtelpu, reliģiju, politisko, sociālo un ekonomisko interešu saskarsmes zona no aizvēstures līdz mūsdienām” (Nr. ZD2015/AZ85) ietvaros.

Annotation. “The Scholarly Readings of Young Historians IX” are organised by the Institute of Latvian History of the University of Latvia and Valmiera Museum, in co-operation with Vytautas Magnus University in Kaunas, the Lithuanian History Institute and the Institute of History and Archaeology of Tartu University. The interdisciplinary conference will be held for the ninth year, attracting 32 young researchers who focus on various aspects of history from prehistory to the present day. The authors represent the University of Latvia, the Daugavpils University, the Art Academy of Latvia, the Aix-Marseille University, the Tallinn University, the Vilnius University, the University of Zagreb and various memory and state institutions. The collection of abstracts is prepared within the framework of the University of Latvia project “Letonika, Diaspora and Inter-cultural Communication”, subproject “The territory of Latvia as a contact zone between different cultural spaces, religious, political, social and economic interests from prehistory to the present day”, project No. ZD2015/AZ85.

Konferences rīcības komiteja / Conference Organizing Committee: Kristīne Beķere, Ginta Ieva Bikše, Ilze Boldāne-Zeļenkova, Rūdolfs Brūzis, Anita Čerpinska, Eva Eihmane, Laurynas Kurila, Mati Laur, Uldis Neiburgs, Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė, Alberts Rokpelnis, Liene Rokpelne, Gvido Straube, Ilmar Tammisto, Guntis Zemītis

Krājuma sastādītāja: Ginta Ieva Bikše

Angļu val. redaktore un tulkotājas: Eva Eihmane, Antra Legzdīņa

Tehniskā redaktore: Elita Egle

© Tēžu autori, 2023

© Latvijas Universitāte, 2023

© Valmieras muzejs, 2023

SATURS

Edgars Plētiens	People Who Lived in Livonian Small Towns: Who Were They and What Did They Do? Viduslaiku Livonijas mazpilsētās dzīvojošie cilvēki: kas viņi bija un ko darīja?	6 7
Justīne Timermane	Runenstones and Gravestones of Östergötland: Describing the Transformation of Social and Symbolic Commemorative Traditions in the Viking Age Esterjētlandes rúnakmeņi un kapakmeņi: raksturojums sociālās un simboliskās piemiņas tradīcijas transformācijām vikingu laikmetā	8 9
Una Bērente	Types of Decoration of Ethnographic Sledges from the 19 th Century to the Early 20 th Century 19. gs. – 20. gs. sākuma etnogrāfisko kamanu dekorējumu veidi	10 11
Jérôme Casali	The Thomist Renaissance in Law and Politics in the 19 th and 20 th Centuries Tomisma 19.–20. gadsimta renesanse juridiskajā zinātnē un politikā	12 13
Kaspars Strods	Ansis Kaupēns' Gang (1920–1926): The Testimony of the “Zemgale Criminal” in the Protocols of the Previous Investigation Anša Kaupēna banda (1920–1926): “Zemgales noziedznieka” liecības iepriekšējās izmeklēšanas protokolos	14 15
Anastasija Smirnova	Social Care Institution in Riga, 9 Fridriķa Street: Example of the Development of the Social Care, 1912–1940 Sociālās aprūpes iestāde Rīgā, Fridriķa ielā 9: sociālās aprūpes attīstības piemērs, 1912–1940	16 17
Hélène Tabary	The Right to Work in France, 1848–1946 Tiesības uz darbu Francijā, 1848–1946	18 19
Justina Šumilova	Abortion Laws from the 1930s to Resistance to the Abortion Ban Today Philosophical and Historical Perspectives Aborta likumi no 20. gadsimta 30. gadiem līdz pretestībai abortu aizliegumam mūsdienās. Filozofiskie un vēsturiskie aspekti	20 21
Diāna Hristenko	Lithuanian Latvians in the Leadership of Evangelical Lutheran Church in Lithuania, 1941–1951 Lietuvas latvieši Lietuvas ev.-lut. baznīcas vadībā, 1941–1951	22 23
Jean-Charles Pelao-Radiņš	From Harmony to Unison: The Evolution of Diplomatic Immunities, 1814–1964 No saskaņas līdz vienbalsībai: diplomātiskās imunitātes evolūcija, 1814–1964	24 25
Jovita Kadikinaītė	Formation of the Lithuanian–Polish Border in the Interwar Period: A Landscape Study	26

	Lietuvas–Polijas robežas veidošanās starpkaru periodā – ainavas izpēte	27
James Montgomery Baxenfield	A Place Between Nations: The Idea of a Latvian–Lithuanian State, 1884–1984	28
	Starpvalstu telpa: Latvijas–Lietuvas valsts ideja, 1884–1984	29
Augustē Grakavainītē	Political Relations between Lithuania and the United States of America, 1929–1940	30
	Lietuvas un Amerikas Savienoto Valstu politiskās attiecības, 1929–1940	31
Petar Bagarić	The Role of the Institutions of Federal State/People’s Republic of Croatia in Delimitation of Its Borders, 1945–1956	32
	Horvātijas Federālās valsts/Tautas Republikas institūciju loma tās robežu nospraušanā, 1945–1956	33
Enija Zaķe	Lubāna līdzenums dzelzs laikmetā: apbedījumu vietu ainava	34
	Lubāns Plain in the Iron Age: Landscape of Burial Sites	35
Kaspars Markus Molls	Iekšzemes ūdensceļi kā kultūras un maiņas sakaru artērijas Rietumkurzemē 9.–11. gadsimtā	36
	Inland Waterways as Arteries for Trade and Cultural Connections in Western Courland in the 9 th –11 th Centuries	37
Eduards Plankājs	Gaujas lībiešu kapulaukos atrasto dzīvnieku līdzapbedījumu analīze	38
	Analysis of Animal Co-burials from Gauja Liv Burial Grounds	39
Antra Kozlova	Sadoto roku motīvs Tukuma baznīcas 14.–18. gs. kapsētā atrastajās rotaslietās	40
	The Motif of Clasped Hands in Jewellery Found at the 14 th –18 th Century Churchyard of Tukums Church	41
Iveta Berga-Muižniece	Teorētiskās nostādnes viduslaiku Livonijas apģērba piederumu un rotu pētniecībā	42
	Theoretical Approaches to Studying Medieval Livonian Dress Accessories and Jewellery	43
Germans Ļebezovs	Krievijas impērijas Likumdošanas komisijas darbība (1767–1768): Baltijas privilēģiju jautājums	44
	Activities of the Legislative Commission of the Russian Empire (1767–1768): The Issue of the Baltic Privileges	45
Andris Uškāns	1778. gadā apstiprinātā Rēzeknes ģenerālpilāna kopijas kā pilsētībūvniecības vēstures avots	46
	Copies of the 1778 Rēzekne General Plan as a Source of Urban Planning History	47
Beāte Lielmane	Priekšpilsētu loma Rīgas 19. gadsimta pirmās puses būvnoteikumos	48
	The Role of Suburbs in Riga’s Building Regulations of the First Half of the 19 th Century	49

Kārlis Fogelis	Papes ciema 20. gs. 20.–30. gadu ikdienas dzīves rekonstrukcija Reconstruction of Everyday Life in the Village of Pape in the 1920s–1930s	50
		51
Kristaps Jumis	Gurviča alus darītava: ieskats Daugavpils rūpniecībā, 1860–1940 Gurvich Beer Brewery: An Insight into Daugavpils Industry, 1860–1940	52
		53
Andris Gailis	Latvijas Republikas elektrifikācijas plāni un to realizācija, 1919–1940 Electrification Plans of the Republic of Latvia and Their Realisation, 1919–1940	54
		55
Laura Kļaviņa	“Politiskā bezprāta gūstā”. Iskolata režīma īstenotie Vidzemes iedzīvotāju aresti un deportācija 1918. gada februārī: situācija Valmierā un tās apriņķī “In the Captivity of Political Insanity”. Arrests and Deportation of Inhabitants of Vidzeme Carried out by Iskolat Regime in February 1918: The Case Study of Valmiera and Its District	56
		57
Samanta Fiļimonova	Latvijas Tiesu palātas darbība, 1918–1934 Activity of the Latvian Chamber of Courts, 1918–1934	58
		59
Baiba Pazāne	Latviešu pareizticīgās draudzes 1920.–1940. gadā: Ļaudonas draudzes piemērs Latvian Orthodox Parishes in 1920–1940: Example of Ļaudona Parish	60
		61
Demurs Harebovs	Admirālis Arčibalds Keizerlings (1882–1951): jaunas dimensijas pazīstamam tēlam Admiral Archibald Keyserlingk (1882–1951): New Dimensions to a Familiar Character	62
		63
Monta Gintere	20. gadsimta mākslas un politiskās varas simbioze mākslinieka un Latvijas armijas virsnieka Herberta Mangolda dzīvē un daiļradē Symbiosis of Art and Political Power of the 20 th Century in the Life and Creative Activity of Herberts Mangolds, Artist and Latvian Army Officer	64
		65
Inese Gātere	Latviešu karavīru Zedelgemas karagūstekņu nometnē radītie mākslas darbi, kā nozīmīgs sava laika vēstures izziņas avots Works of Art Created by Latvian Soldiers in Zedelgem Prisoner of War Camp as a Valuable Historical Resource	66
		67
Signe Šēnfelde	Alternatīvā lasīšanas kultūra Latvijas PSR 20. gadsimta 50. gados pēc Kaspara Aleksandra Irbes dienasgrāmatas Alternative Reading Culture in Soviet Latvia in the 1950s: The Diary of Kaspars Aleksandrs Irbe	68
		69
Konferences programma		70

People Who Lived in Livonian Small Towns: Who Were They and What Did They Do?

Edgars Plētiens

Ministry of Education and Science, Republic of Latvia

Every settlement is formed by its inhabitants and their occupation. In the Middle Ages, the community of people living in smaller and larger towns was quite diverse. A study and analysis of the documents, who were created at the time, and their transcripts, as well as the results of archaeological research conducted in small towns reveal that the population diversity of the medieval town was not much different from the modern town. In the medieval town there were fewer types of occupation and, as previous studies have shown, the community's life was governed by other principles of coexistence. While this issue has been better investigated concerning the largest towns of Livonia (Rīga, Tartu, Tallinn), for the small towns of Livonia (Ventspils, Piltene, Kuldīga, Aizpute, Koknese, Cēsis, Valmiera, Straupe, Limbaži) this issue mostly remained on the periphery of the research.

The medieval town was populated by people of different languages, different social status, and different types of occupation. Therefore, the town was a place, where people met on a daily basis and fulfilled their economic, social, and legal needs. The medieval town was important not only for those who lived there, but also for those who arrived there with a specific intention. The town was home to the wealthy community including merchants and representatives of town's administration. It was also home to landlord vassals and people who engaged in crafts and agriculture. Clergy and pilgrims could also be seen among the inhabitants of the town, as well as servants or blackheads of the castle of the Teutonic order in Livonia. In the Middle Ages, the issue of national difference did not exist, people were distinguished by the language which they spoke, but not by their nationality. The small town could be populated by Low German speaking or non-German-speaking Russos (ancient Russians), as well as people speaking the languages of the local tribes. In larger towns, the linguistic diversity could have been even wider. The aim of the report: to describe the social classes and occupations of people who lived in the small towns of Livonia.

The towns in Livonia, compared to the rest of its territory, were places where people with different interests met. Outside the towns the social environment was much more homogenous, since it was formed mainly by villages populated by locals representing a specific social and spoken language group.

Viduslaiku Livonijas mazpilsētās dzīvojošie cilvēki: kas viņi bija un ko darīja?

Edgars Plētiens

LR Izglītības un zinātnes ministrija

Jebkuru apdzīvoto vietu veido tās cilvēki un to nodarbošanās. Viduslaikos cilvēku kopiena, kas dzīvoja mazākās un lielākās pilsētās, bija visai raiba. Pētot un analizējot tolaik radītos dokumentus un to norakstus, kā arī mazpilsētās veiktās arheoloģiskās izpētes rezultātus, atklājas, ka viduslaiku pilsēta daudz neatšķīrās no mūsdienu pilsētas tajā, cik dažādi ļaudis to apdzīvoja. Vienīgi nodarbošanās dažādība bija mazāka un, kā liecina iepriekš veiktie pētījumi, šīs kopienas dzīvi regulēja citi līdzās pastāvēšanas principi. Ja saistībā ar Livonijas lielākajām pilsētām (Rīgu, Tartu, Tallinu) šis jautājums ir labāk pētīts, tad Livonijas mazpilsētas (Ventspils, Piltene, Kuldīga, Aizpute, Koknese, Cēsis, Valmiera, Straupe, Limbaži) lielākoties ir palikušas izpētes perifērijā.

Viduslaiku pilsētu apdzīvoja dažādās valodās runājoši, dažāda sociālā statusa un dažādus nodarbošanās veidus pārstāvoši ļaudis. Tas padarīja pilsētu par vietu, kur ikdienā satikās un savas ekonomiskās, sociālās un tiesiskās vajadzības apmierināja gan pilsētā dzīvojošie, gan tie, kas tajā nedzīvoja, bet ieradās tikai ar konkrētu nolūku. Pilsētā vienuviet varēja dzīvot gan pilsētas turīgākā kopiena, no kuras nereti nāca cilvēki, kas bija pilsētas pārvaldē, un tirgotāji, gan pilsētas zemes zemeskunga vasaļi, gan ļaudis, kas nodarbojās ar amatniecību un lauksaimniecību. Tāpat pilsētas iedzīvotāju vidū varēja ieraudzīt arī garīdzniekus un svētceļniekus, kā arī Vācu ordeņa Livonijas atzara teritorijās arī ordeņa piļu kalpotājus jeb melngalvjus. Viduslaikos nacionālās atšķirības jautājums nepastāvēja, jo ļaudis savstarpēji tika nošķirti pēc valodas, kādā tie runāja. Mazpilsētu varēja apdzīvot gan viduslejas vai vidusaugšvācu valodā runājoši, gan nevācu valodās runājošie rusi (senkrievi), kā arī vietējo cilšu valodās runājošie. Lielākajās pilsētās valodu dažādība varēja būt vēl plašāka. Ziņojuma mērķis: raksturot Livonijas mazpilsētās dzīvojošo cilvēku piederību sabiedrības kārtām un to nodarbošanās veidus.

Livonijas pilsētas, salīdzinot ar pārējo tās teritoriju, bija vietas, kur satikās dažādi ļaudis ar dažādām interesēm. Ārpus pilsētām šī sociālā vide bija daudz viendabīgāka, jo to galvenokārt veidoja vietējo iedzīvotāju apdzīvotie ciemati ar konkrētu sociālo un lietotās valodas grupu.

Runenstones and Gravestones of Östergötland: Describing the Transformation of Social and Symbolic Commemorative Traditions in the Viking Age

Justīne Timermane
Turaida Museum Reserve

Two expressions of practiced commemorative traditions existed in the Swedish region of Östergötland during the Viking age. Firstly, the runestones that stem from pre-Christian traditions, and, secondly, the gravestones that were introduced along with Christianity. Both runestones and gravestones are stone monuments with runic inscriptions that were erected to commemorate the dead, and Östergötland has one of the largest numbers of known such monuments.

The interaction of spatial placement, written text, and ornament motif characteristics between and within each monument group creates a question. Why were there two dynamic expressions of commemoration in Östergötland at the same time and space, which is an uncommon situation for other regions?

Runestones and gravestones have both similarities and differences that let us look at societies' social aspects and mentality. These characteristics can be seen as representations of social or symbolic commemoration. Social commemoration focuses on the status, achievements, or other honorable traits gained during the lifetime of the person commemorated. Whereas symbolic commemoration centres on unmaterial and mental values most often connected with views of the afterlife. Both runestones and gravestones have traits of symbolic and social commemoration, although not in an equal manner.

Even though runestones and gravestones exist in a common mental space, they show that people in Viking-age Östergötland had two understandings of commemoration and early Christianity. Possibly, two groups existed in society that reacted differently to the social and religious changes of the time and that had different views on what mattered in a person's life and after death. These monuments do not testify to a practice of conflicting commemorative traditions and do not show a complete transformation from pre-Christian to Christian beliefs. But they are witnesses to different aspects of the complicated and multi-faceted mentality in Viking-age Östergötland.

Esterjētlandes rūnakmeņi un kapakmeņi: raksturojums sociālās un simboliskās piemiņas tradīcijas transformācijām vikingu laikmetā

Justīne Timermane
Turaidas muzejrezervāts

Zviedrijas reģionā Esterjētlandē vikingu laikmetā ir pastāvējušas divas praktizēto piemiņas tradīciju izteiksmes. Pirmkārt, pirmskristīgajā tradīcijā sakņotie rūnakmeņi un, otrkārt, kopā ar kristietību ienākušie kapakmeņi. Gan rūnakmeņi, gan kapakmeņi ir mirušo piemiņai uzstādīti akmens pieminekļi ar rūnu tekstu, un Esterjētlandē ir viens no bagātīgākajiem reģioniem Skandināvijā pēc zināmo pieminekļu skaita.

Analizējot pieminekļu novietojuma, rakstīto tekstu satura un ornamenta īpašību mijiedarbību starp abām pieminekļu grupām, var spriest par iemesliem, kāpēc Esterjētlandē šķietami vienā laikā un telpā dinamiski līdzās ir pastāvējušas divas piemiņas tradīcijas izteiksmes, kas nav raksturīga situācija citiem reģioniem.

Rūnakmeņiem un kapakmeņiem ir gan līdzības, gan atšķirības, kas ļauj aplūkot sabiedrības sociālos aspektus un ielūkoties tās mentalitātē. Šīs iezīmes var aplūkot kā izteiksmes sociālai vai simboliskai piemiņai. Ar sociālu piemiņu tiek izprasta tāda, kas fokusējas uz pieminētā statusa, panākumu un citu cienījamu dzīves laikā gūtu īpašību demonstrēšanu. Bet simboliska piemiņa centrējas uz nemateriālām un mentālām vērtībām, kas visbiežāk saistās ar pēcnāves uzskatiem. Gan rūnakmeņiem, gan kapakmeņiem piemīt simboliskas un sociālas piemiņas iezīmes, bet ne līdzvērtīgā raksturā.

Pat ja rūnakmeņi un kapakmeņi pastāv kopumā vienotā mentālajā vidē, tie parāda, ka vikingu laikmeta Esterjētlandē pastāvēja divas izpratnes par piemiņu un agro kristietību. Iespējams, sabiedrībā pastāvēja dažādas grupas, kas atšķirīgi reaģēja uz laikmeta sociālajām un reliģiskajām pārmaiņām, un kurām radās atšķirīgi uzskati par to, kas ir svarīgi personas dzīvē un pēc nāves. Šie pieminekļi neliecina par kontrastējošu piemiņas tradīciju praktizēšanu sabiedrībā, un vēl nenorāda par galēju transformāciju no pirmskristīgajiem uzskatiem uz kristiešu, bet tie liecina par sarežģītās un daudzpusīgās mentalitātes aspektiem vikingu laikmeta Esterjētlandē.

Types of Decoration of Ethnographic Sledges from the 19th Century to the Early 20th Century

Una Bērente

Ethnographic Open-air Museum of Latvia

Runner-based vehicles – sledges and sleighs – played a decisive role in the mobility of farmers in the snowy period of the year during the 19th and 20th centuries. Sledges were a means for everyday work, but sleighs were used only for ceremonial outings. Types of sleigh decorations include carved, chopped, and turned ornaments on the wooden exterior of vehicles, coloured drawings, painting, metal forgings, and castings, as well as interior upholstery. The purpose of the report is to analyse the material and written sources, to study the historical development, typology, production, and chronology of the use of the sled transport. Regional influences, the development of artisans, the materials available to them, and the professional performance of craftsmen play an important role. A farmer could make a winter sleigh, or honour sleigh, in his homestead or order it from a craftsman. Initially, the sled was made of two parts. They were based on a work sledge, on top of which a removable or non-removable superstructure was placed – a “tub” (Latvian – *kulba*). Since the mid-19th century, sleighs began to be made as a continuous construction. In order to emphasise the luxury of the sleigh, it was initially decorated with various wood carving ornaments on the sides and the backrest. In the mid-19th century, the sleigh was decorated with monochrome, and later – also polychrome colouring. In the second half of the 19th century, sleighs began to be made by woodworkers who were specialised in the manufacture of vehicles. A variety of ornament and colour was introduced in the decoration of the outer plane of the sides and rear of this sleigh. Iron forgings that were functionally necessary in the basic construction of the sledge, were also made more and more decoratively. Elements of urban sleigh design were introduced into the style of decorations: leather and fabric upholstery, brass castings.

19. gs. – 20. gs. sākuma etnogrāfisko kamanu dekorējumu veidi

Una Bērente

Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs

Slieču transportlīdzekļiem – ragavām un kamanām – 19. un 20. gs. bija izšķiroša loma zemnieku mobilitātē gada sniegotajā periodā. Ragavas bija ikdienas darbu veikšanas līdzeklis, bet kamanas lietotas tikai svinīgu izbraukumu gadījumos. Kamanu dekorējumu veidi ir šī transportlīdzekļa ārpusē koka daļās grebti, cirsti un virpoti ornamenta, kolorēti zīmējumi, krāsojums, metālkalumi un lējumi, kā arī pārsvarā iekšpusē izmantotais tapsējums. Referāta mērķis ir avotpētnieciski analizēt lietiskos un rakstītos avotus, izpētīt slieču transporta vēsturisko attīstību, tipoloģiju, izgatavošanu un izmantošanas hronoloģiju. Būtiska loma ir reģionālajām ietekmēm, amatnieku attīstībai, pieejamajiem materiāliem un amatnieka profesionālajai veikspējai. Ziemas izbraucamās jeb godu kamanas zemnieks varēja izgatavot savā sētā vai pasūtīt tās amatniekam. Sākotnēji kamanas gatavotas no divām daļām. To pamatā bija darba ragavas, virs kurām lika noņemamu vai nenoņemamu virsbūvi – kulbu. Kopš 19. gs. vidus kamanas sāka gatavot kā vienlaidus konstrukciju. Kamanu ārienē būtisks bija izmantotais materiāls, kulbas un citu elementu dekoratīvitate. Lai akcentētu kamanu greznību, tās sākotnēji sānos un atzveltnes daļā izrotāja ar dažādiem kokgrebumu ornamentiem. 19. gs. vidū kamanas rotāja monohroms, bet vēlāk – arī polihroms krāsojums. 19. gs. otrajā pusē kamanas sāka gatavot transportlīdzekļu izgatavošanā specializējušies kokamatnieki. Šo kamanu sānu un aizmugures ārējās plaknes dekorējumā tika ieviesta ornamenta un krāsu dažādība. Arī iepriekš kamanu pamata konstrukcijā funkcionāli nepieciešamie dzelzs kalumi tika gatavoti arvien dekoratīvāki. Dekorējumu stilistikā tika ieviesti pilsētas kamanu rotājumu elementi: ādas un auduma tapsējums, misiņa lējumi. Atsevišķi jāaplūko lagošku un krievu kamanu dekorējumu veidi. Šo kamanu nosaukums radies no amatnieka konfesjonālās piederības vai tautības. Šo abu tipu kamanu konstrukcijā izmantots atšķirīgs materiāls, ornamenti un krāsojums.

The Thomist Renaissance in Law and Politics in the 19th and 20th Centuries

Jérôme Casali

Aix-Marseille University

Thomism is a school of thought, both philosophical and theological, which finds its source in the work of Thomas Aquinas (1225–1274) in the 13th century. His work strove to reconcile Aristotelian philosophy and Christian dogma.

Our work focuses on the revival of Thomism, driven in 1879 by the encyclical *Aeterni Patris* of Leo XIII (pope from 1878 to 1903), who recommended studying the doctrine of Thomas Aquinas by purifying it of its archaic elements and welcoming the scientific progress made since the 13th century.

In France, an original transcription of the ideas of Thomas Aquinas passed through two French Thomist jurists, also disciples of Maurice Hauriou: Georges Renard (1876–1943), lawyer, professor of public law and activist of the Sillon (a Republican and Catholic movement), and Joseph Thomas Delos (1891–1974), professor of public international law and canon advisor at the French Embassy to the Holy See.

Despite their prolific work, there is no in-depth study of these authors from the point of view of their restoration of legal and political Thomism. For example, there is not any comprehensive work on Georges Renard, probably due to his loss of academic audience upon his entry into the Dominican order in 1932.

This article attempts to show how Renard and Delos link the Maurice Hauriou's institutionalist theory with the jusnaturalist doctrine of Thomas Aquinas.

The modern restoration of Thomistic legal thought is particularly interesting in its theoretical justification of positive law: the latter is always subordinated to natural law, a notion that Thomistic jurists strive to make ever more intelligible.

Tomisma 19.–20. gadsimta renesanse juridiskajā zinātnē un politikā

Žeroms Kasali (*Jérôme Casali*)

Eksas-Marseļas Universitāte

Tomisms ir uzskatu – gan filozofisku, gan teoloģisku – skola, kas balstās Akvīnas Toma (1225–1274) mācībā. Toms centās panākt saskaņu starp Aristoteļa filozofiju un kristīgo dogmu.

Pētījuma uzmanības centrā ir Tomisma atdzimšana, kuru pamudināja pāvesta Leo XIII (1878–1903) 1879. gadā izdotā enciklika *Aeterni Patris*. Tā aicina pētīt Akvīnas Toma doktrīnu, attīrot to no arhaiskajiem elementiem un ņemot vērā kopš 13. gadsimta panākto zinātnes progresu.

Francijā Akvīnas Toma idejas pirmo reizi atbilstoši savam laikam pārstrādāja divi Tomisma skolai piederoši franču juristi, Morisa Haurū (*Maurice Hauriou*, 1856–1929) mācekļi: jurists, publisko tiesību profesors un *Sillon* (republikāņu un katoļu kustības) aktīvists Žoržs Renārs (*Georges Renard*, 1876–1943) un starptautisko publisko tiesību profesors un kanonisko tiesību padomnieks Francijas vēstniecībā pie Svētā krēsla Žozefs Tomass Deloss (*Joseph Thomas Delos*, 1891–1974).

Lai gan šie autori produktīvi strādāja, viņu darbs tiesiskā un politiskā Tomisma restaurācijas jomā nav ticis padziļināti pētīts. Piemēram, nav izdota neviena apkopjoša publikācija par Žoržu Renāru, iespējams tāpēc, ka, 1932. gadā iestājoties Dominikāņu ordenī, viņš zaudēja savu akadēmisko auditoriju.

Šajā referātā autors mēģinās parādīt, kā Renārs un Deloss sasaista Morisa Haurū institucionālisma teoriju ar Akvīnas Toma dabisko tiesību doktrīnu.

Tomisma juridiskās domas restaurācija jaunajos laikos ir īpaši interesanta ar savu pozitīvo tiesību teorētisko pamatojumu: pozitīvās tiesības vienmēr tiek pakļautas dabiskajām tiesībām – šo domu Tomisma skolas juristi tiecās padarīt pēc iespējas saprotamāku.

Ansis Kaupēns' Gang (1920–1926): The Testimony of the “Zemgale Criminal” in the Protocols of the Previous Investigation

Kaspars Strods
Latvian War Museum

In the first half of the 1920s, in Latvia the number of various crimes increased. Illegal activities were carried out by individual criminals and also by organised criminal groups. The most known of these was the so-called Ansis Kaupēns (1895–1927) gang, which from 1920 till 1926 committed dozens of different types of crimes (robberies, murders, thefts etc.). After the arrest of A. Kaupēns on 8 June 1926, he was questioned several times by representatives of the Criminal Administration and investigative judges of Jelgava. Testimonies obtained during the interrogations were later used as evidence in the trial.

Until now, the activities of A. Kaupēns and other gang members have not come to the centre of attention of academic researchers in Latvian historiography. Hence, there is a lack of detailed studies on this issue that is essential for the history of Latvia.

The aim of the report is to analyse the testimonies given by A. Kaupēns (his social portrait, committed crimes etc.) on the basis of the documents available in fund 3404 (“Latvijas Armijas tiesa”) of the Latvian State Historical Archive.

The protocols analysed give an idea of the social portrait of A. Kaupēns, as well as of the crimes committed by the gang. Separate interrogations conducted by Jelgava city investigative judges and Criminal Administration investigators allow reconstructing the crimes committed by the gang. Often, the drawn-up records contain texts prepared in a standard form, which include personal information about A. Kaupēns and the committed offenses (time and place of the crime, name and surname of the victim, a brief description of the crime, etc.), however, lacking any details of what happened. In many cases the texts included in the protocols of investigative judges do not give a full picture of the personality of A. Kaupēns and the activities of the gang. Thereby, for a more complete reconstruction of the social portrait of A. Kaupēns, as well as of the activities of the gang, it would be preferable to use other documents drawn up during the investigation (for example, during the trial etc.).

Anša Kaupēna banda (1920–1926): “Zemgales noziedznieka” liecības iepriekšējās izmeklēšanas protokolos

Kaspars Strods
Latvijas Kara muzejs

Pagājušā gadsimta 20. gadu pirmajā pusē Latvijā pieauga dažādu noziegumu skaits. Pretlikumīgās darbības īstenoja gan individuāli noziedznieki, gan arī organizētas noziedznieku grupas. Zināmākā no tām bija t. s. Anša Kaupēna (1895–1927) banda, kura no 1920. līdz 1926. gadam veica vairākus desmitus dažāda veida likumpārkāpumu (laupīšanas, slepkavības, zādzības u. c.), kļūstot par vienu no lielākajiem kriminālajiem grupējumiem starpkaru Latvijā. Pēc A. Kaupēna aizturēšanas 1926. gada 8. jūnijā viņu vairākkārt nopratināja Kriminālās pārvaldes un Jelgavas pilsētas izmeklēšanas pārstāvji. Pratināšanas laikā iegūtās liecības vēlāk izmantoja kā pierādījumus tiesas procesā.

Līdz šim A. Kaupēns un viņa izveidotās bandas darbība Latvijas historiogrāfijā nav nokļuvusi akadēmisku pētnieku uzmanības centrā. Tādējādi trūkst detalizētu pētījumu par šo Latvijas vēsturei būtisko jautājumu.

Ziņojuma mērķis ir, izmantojot Latvijas Valsts vēstures arhīva 3404. fondā “Latvijas Armijas tiesa” pieejamos dokumentus, analizēt A. Kaupēna sniegtās liecības (sociālo portretu, pastrādātos noziegumus u. c.).

Analizētie protokoli rada priekšstatu par A. Kaupēna sociālo portretu, kā arī bandas pastrādātajiem noziegumiem. Atsevišķas Jelgavas pilsētas izmeklēšanas tiesnešu un Kriminālās pārvaldes izmeklētāju veiktās nopratināšanas ļauj rekonstruēt bandas paveiktos noziegumus. Nereti sastādītie protokoli ir standarta formā veidoti teksti, kuros iekļauta informācija par A. Kaupēnu, paveiktajiem likumpārkāpumiem (nozieguma izdarīšanas laiku, vietu, cietušā vārdu, uzvārdu, īsu nozieguma aprakstu u. c.), bet bez jebkādam notikušā detaļām. Bieži vien izmeklēšanas tienešu protokolos iekļauti teksti nerada pilnvērtīgu priekšstatu par A. Kaupēna personību un bandas darbību. Līdz ar to pilnvērtīgākai A. Kaupēna sociālā portreta, kā arī bandas darbības rekonstrukcijai būtu vēlams izmantot arī citus izmeklēšanas laikā (piemēram, tiesas procesa laikā u. c.) sastādītos dokumentus.

Social Care Institution in Riga, 9 Fridriķa Street: Example of the Development of the Social Care, 1912–1940

Anastasija Smirnova
University of Latvia

A number of social care institutions in Riga were established in the 19th century during the vast urbanisation and industrialisation process, as the number of people in need dramatically increased. In the 19th century, Riga was the third most industrialised city in the Russian Empire, therefore, a large number of people from rural areas searched for jobs in prominent industries. Still, many of them managed to cover only some of the necessary expenses. Besides that, Riga was also the third city in the Russian Empire by its charity funds. Many buildings of social care institutions established in the 19th century are still used for social care or medicine. The paper aims to show the development of municipal social care in Riga through changes in the functions of the social care institution on 9 Fridriķa Street, Latgale Suburb. Started as a night asylum for males in 1912, it changed its position as a Magdalenian institution (1918–1919) and later functioned as a night asylum for females (1920–1940), managed by Milda Šēnberga (1889–1940). Thereby, this paper shows the social portrait of the residents of this institution and the problems it faced in different periods. Also, the difficulties that female managers of the asylum faced within the period of 20 years are shown. The main methods used are analysis of the primary sources and statistical data and comparison of the operation of the institution in different periods.

The research showed the following: 1) functioning of a modern, municipal social care institution for adults in the interwar period was strongly connected with municipal social care and private charity traditions in Riga in the 19th century; 2) the example of Latgale Suburb being one of the most multiform parts of the city shows that the development of social care in Riga was connected with the impact of various minorities, denominations, and people being from different social classes; 3) an example of one social care institution can show the development of social care in the city.

Sociālās aprūpes iestāde Rīgā, Fridriķa ielā 9: sociālās aprūpes attīstības piemērs, 1912–1940

Anastasija Smirnova
Latvijas Universitāte

Daudzas sociālās aprūpes iestādes Rīgā tika nodibinātas 19. gs. straujā urbanizācijas un industrializācijas procesa laikā, kad būtiski pieauga nabadzīgo personu skaits. Rīga 19. gadsimtā bija 3. lielākā pilsēta Krievijas impērijā pēc industriālo uzņēmumu īpatsvara, tādējādi pilsētā strauji ienāca darba meklētāji no lauku reģioniem. Daudzas no šīm personām spēja segt tikai daļu no nepieciešamajiem izdevumiem. Turklāt Rīga bija arī 3. lielākā pilsēta pēc labdarībai iztērētajiem līdzekļiem Krievijas impērijā. Daudzas sociālās aprūpes ēkas, kas nodibinātas 19. gs., arī mūsdienās pilda sociālās aprūpes vai medicīnas iestāžu funkcijas. Raksta mērķis ir parādīt municipālās sociālās aprūpes attīstību Rīgā ar sociālās aprūpes iestādes Rīgas Latgales priekšpilsētā Fridriķa ielā 9 darbības funkciju izmaiņām. Iestāde nodibināta 1912. gadā kā naktspatversme vīriešiem, tā vēlāk pildīja Magdalēnas iestādes funkcijas (1918–1919), bet starpkaru posmā bija Mildas Šēnbergas vadītā (1889–1940) sieviešu naktspatversme (1920–1940). Referātā atspoguļots iestādes iemītnieku sociālais portrets, kā arī iestādes darbības problēmas dažādos posmos, kā arī tas, ar kādām grūtībām saskārās sievietes – pārzines 20 gadu posmā. Galvenās izmantotās metodes ir npublicēto dokumentu un statistikas avotu pētniecība, ka arī iestādes darbības salīdzināšana dažādos posmos.

Izpēte parādīja, ka: 1) modernas, municipālās sociālās aprūpes iestādes pieaugušajiem darbība starpkaru posmā bija cieši saistīta ar 19. gs. gan municipālās sociālās aprūpes, gan privātās labdarības tradīcijām Rīgā; 2) Latgales priekšpilsētas – vienas no Rīgas pilsētas visdaudzveidīgākajām daļām – piemērs parāda, ka sociālās aprūpes attīstība ir saistīta ar visu minoritāšu, konfesionālo, ka arī dažādu sociālo slāņu cilvēku faktoru; 3) izvēloties vienu sociālās aprūpes iestādi kā piemēru, var atspoguļot sociālās aprūpes attīstību pilsētā.

The Right to Work in France, 1848–1946

Hélène Tabary

Aix-Marseille University

Article 23 of the Universal Declaration of Human Rights states that: “Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work and to protection against unemployment.” The right to work today is established nationally and internationally by multiple laws and institutions (International Labour Organization, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights...). In France, it has been recognised in the preamble to the constitution of the Fourth Republic, along with the obligation to work.

This paper focuses on why and when the idea of “the right to work” became the solution to unemployment and poverty in the minds of many French workers and politicians.

The expression “right to work” first appeared in France during the 1848 revolution, in the writings of Louis Blanc, a French socialist, as the Industrial Revolution had brought an unprecedented poverty rate upon workers. The idea that an individual would have the right to require a job, whether from an employer or from the State itself, immediately lit up intense debates between all types of intellectuals: liberals, communists, socialists, and anarchists.

While the right to work has been discussed since its constitutionalisation, few researchers in Law History come back to its origins to offer an extended look from its conception to 1946. That is why it seems essential to take this step and see what the political history offers in this domain. While still bearing in mind modern economic and ecological issues surrounding work, studying its past would help enlighten the essence of this so-called right to work, its consequences, its inherent problems, and the hope workers had when they invaded the Temporary Government seat in February 1848 shouting: “Citizen, the work organisation, the right to work in an hour! Such is the will of the people, it is waiting.”

Tiesības uz darbu Francijā, 1848–1946

Elēna Tabarī (*Hélène Tabary*)

Eksas-Marseļas Universitāte

Vispārējās Cilvēktiesību Deklarācijas 23. pantā teikts: “Katram cilvēkam ir tiesības uz darbu, uz brīvu darbavietas izvēli, uz taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem, kā arī uz aizsardzību pret bezdarbu.” Mūsdienās tiesības uz darbu gan valstu, gan starptautiskajā līmenī ir nostiprinātas ar daudziem likumiem un institūcijām (Starptautiskā Darba organizācija, Starptautiskā konvencija par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām utt.). Francijā tās ir atzītas 4. Republikas konstitūcijas preambulā līdzās pienākumam strādāt.

Šajā referātā autore mēģinās noskaidrot, kad un kāpēc ideja par “tiesībām uz darbu” daudzu franču strādnieku un politiķu prātos kļuva par risinājumu bezdarba un nabadzības problēmai.

Vārdu salikums “tiesības uz darbu” pirmo reizi radās Francijā franču sociālista Luija Blāna (*Louis Blanc*) darbos 1848. gada revolūcijas laikā, kad Rūpnieciskā revolūcija bija ievedusi strādniekus vēl nepieredzēti dziļā nabadzībā. Doma, ka cilvēkam ir tiesības pieprasīt darbu no kāda darba devēja vai arī no pašas valsts, nekavējoties izraisīja karstas debates visu orientāciju inteliģences aprindās – par to sprieda gan liberāļi, gan komunisti, gan sociālisti, gan anarhisti.

Lai gan tiesības uz darbu kopš to konstitucionalizēšanas ir jau salīdzinoši plaši apspriestas, tikai nedaudzi tiesību vēstures pētnieki ir pievērsušies to avotam, aplūkojot tās plašākā hronoloģiskā ietvarā, no to rašanās brīža līdz 1946. gadam. Tāpēc, šķiet, ir būtiski to darīt un aplūkot, ko šajā jomā piedāvā politiskā vēsture. Paturot prātā ar darbu saistītos ekonomiskos un ekoloģiskos aspektus mūsdienās, darba pagātnes pētīšana palīdzētu izgaismot tā saukto tiesību uz darbu būtību, to sekas, tajā ietvertās problēmas un cerības, ko loloja strādnieki, 1848. gada februārī iebrūkot Pagaidu valdības ēkā ar saukli: “Pilsoni, darba organizāciju, tiesības uz darbu stundas laikā! Tāda ir tautas griba, tauta gaida.”

Abortion Laws from the 1930s to Resistance to the Abortion Ban Today Philosophical and Historical Perspectives

Justina Šumilova

Lithuanian Culture Research Institute

Today, Poland has one of the harshest and most restricted abortion laws in Europe. In the 1930s, abortions were legalised in Poland for the first time, and in 1956, abortions were liberalised, women could have an abortion if they had poor living conditions and had an access to secure hospital treatment. During the Soviet period, the Catholic Church was fighting to restrict access to abortions, and gradually the possibility to have abortions became less accessible for women by the law. Even though the Catholic Church supported the democratic movement in Poland, it gained a lot of power in politics and started to influence social questions and laws in Poland. In the 1990s, abortion laws were restricted by the law allowing women to have abortion in the cases of rape, incest, and danger to a woman's life.

The Catholic Church started its propaganda stating that life starts with pregnancy and that from the perspective of civil laws it is a legal person. In a few recent years, abortion laws were extremely restricting, which sparked resistance in the Polish society, especially among the younger generation and women's rights activists. Both the Catholic Church and the opposing parties have their own ideologies and tools of persuasion to form society's opinion on the law issues.

The goal of this presentation is to discuss the historical aspects of Polish abortion laws as well as to analyse the political and ideological resistance related to the current abortion law in the Polish society, its progression and resistance against the ruling party, and abortion laws from the philosophical and historical perspective. The research concludes that Polish abortion laws became stricter in the recent few years due to right-wing politics and Catholic Church propaganda. The research uses the philosophical theories of Julia Kristeva, Maurice Blanchot, and György Lukács to explain the development of Polish abortion laws as well as to analyse the possibility of resistance from the philosophical perspective.

Aborta likumi no 20. gadsimta 30. gadiem līdz pretestībai abortu aizliegumam mūsdienās. Filozofiskie un vēsturiskie aspekti

Justina Šumilova

Lietuvas Kultūras pētniecības institūts

Mūsdienu Polijā likumdošana abortu jautājumā ir viena no ierobežojošākajām Eiropā. Polijā aborti tika pirmoreiz legalizēti 20. gadsimta 30. gados, un 1956. gadā aborti tika liberalizēti; sievietēm, kurām bija trūcīgi dzīves apstākļi, bija iespēja veikt abortu, un viņām bija pieejami droši ārstnieciskie pakalpojumi slimnīcā. Padomju laikā Katoļu baznīca centās ierobežot abortu pieejamību, un pakāpeniski likumdošana piedāvāja sievietēm arvien mazāk iespēju veikt abortu. Lai gan Polijā Katoļu baznīca atbalstīja demokrātisko kustību, tā ieguva lielu ietekmi politikā un sāka iespaidot sociālos jautājumus un likumus. 20. gadsimta 90. gados aborta likumi tika ierobežoti, atļaujot veikt abortu tikai izvarošanas vai incesta gadījumā, kā arī tad, ja bija apdraudēta sievietes dzīvība.

Katoļu baznīcas propagandas izejas punkts bija apgalvojums, ka dzīvība rodas grūtniecības iestāšanās brīdī un ka no civillikumu perspektīvas tā ir juridiska persona. Dažu pēdējo gadu laikā aborta likumi tika ārkārtīgi stingri ierobežoti, izraisot pretestību Polijas sabiedrībā, īpaši no jaunākās paaudzes un sieviešu tiesību aktīvistu puses. Gan Katoļu baznīcai, gan pretēju nostāju padošajām partijām katrai ir sava ideoloģija un pārliecināšanas instrumenti, ar kuriem ietekmēt sabiedrisko domu likumdošanas jautājumos.

Referāta mērķis ir aplūkot Polijas aborta likumu vēsturiskos aspektus, kā arī analizēt Polijas sabiedrības politisko un ideoloģisko pretestību šobrīd spēkā esošajam abortu likumam, procesu virzību un pretestību valdošajai partijai, kā arī aborta likumus no filozofiskā un vēsturiskā skatu punkta. Pētījumā secināts, ka labējā spārna politikas un Katoļu baznīcas propagandas rezultātā pēdējo gadu laikā aborta likumi Polijā ir kļuvuši stingrāki. Pētījumā izmantotas Jūlijas Kristevas (*Julia Kristeva*), Morisa Blanšo (*Maurice Blanchot*) un Džordža Lukāča (*György Lukács*) filozofijas teorijas un skaidrota aborta likumu attīstība Polijā, kā arī no filozofiskā skatupunkta analizēta iespēja pretoties aizliegumiem.

Lithuanian Latvians in the Leadership of Evangelical Lutheran Church in Lithuania, 1941–1951

Diāna Hristenko
University of Latvia

During the Second World War, Baltic Evangelical Lutheran churches saw enormous changes and religious policies of totalitarian regimes. The Lutheran churches of Estonia and Latvia experienced a change in the leadership of churches in the last months of 1944, while in Lithuania this took place as early as in 1941. During the first Soviet occupation and the occupation of Nazi Germany, most Lithuanian Lutheran clerics left the country, leaving open the question of the future of church leadership. In 1941, the new Lithuanian Evangelical Lutheran Consistory was established in Kaunas, led by Lithuanian Latvians Erikas Leijeris and Jonas Kalvanas. Under their leadership, the Lithuanian Lutheran church continued its activities during the Second World War and the first post-war years, defying Soviet power policy and its efforts to Sovietise the church.

The purpose of the report is to describe the personalities of Erikas Leijeris and Jonas Kalvanas, their activities and relations with the Soviet rule from 1941 to 1951, highlighting the importance of Lithuanian Latvians in developing the Lithuanian Lutheran church from 1941 to 1951. Archival sources from the Lithuanian State Archives, the Lithuanian Special Archives and literature are used, the report reveals the structure of the Lithuanian Lutheran Church, its conditions during the Stalinist period, and the repressions against clergy, including the trial and exile of Erikas Leijeris. The vice-chairman of the Consistory and pastor of Taurage, Jonas Kalvanas, from 1941 to 1951, was a crucial person in the battle against the Soviet religious policy of closing congregations, destroying churches and the Lutheran community.

The author concludes that these two personalities are significant in the history of the Lithuanian Evangelical Lutheran Church, as the cautious tactics towards the Council for Religious Affairs and other control authorities allowed the church to be preserved during the occupation period, with Jonas Kalvanas later even becoming bishop of the Lutheran church.

Lietuvas latvieši Lietuvas ev.-lut. baznīcas vadībā, 1941–1951

Diāna Hristenko

Latvijas Universitāte

Otrā pasaules kara laikā Baltijas evaņģēliski luteriskās baznīcas pieredzēja milzīgas pārmaiņas un totalitāru režīmu reliģijas politiku. Igaunijas un Latvijas luterāņu baznīcas piedzīvoja baznīcu vadības maiņu 1944. gada pēdējos mēnešos, bet Lietuvā izmaiņas notika jau 1941. gadā. Pirmās padomju okupācijas un nacistiskās Vācijas okupācijas laikā lielākā daļa lietuviešu luterāņu garīdznieku devās prom no valsts, atstājot atklātu jautājumu par turpmāko baznīcas vadību. 1941. gadā tika nodibināta jaunā Lietuvas ev.-lut. konsistorija Kauņā, kuras vadībā bija Lietuvas latvieši Ēriks Leijers un Jons Kalvāns. Viņu vadībā Lietuvas ev.-lut. baznīca turpināja savu darbību Otrā pasaules kara laikā un pirmajos pēckara gados, pretojoties padomju varas politikai un tās centieniem sovietizēt baznīcu.

Referāta mērķis ir raksturot Ērika Leijera un Jona Kalvāna personības, viņu darbību un attiecības ar padomju varu no 1941. līdz 1951. gadam, iezīmējot Lietuvas latviešu nozīmi Lietuvas ev.-lut. baznīcas attīstībā konkrētajā periodā. Izmantojot Lietuvas Valsts arhīva, Lietuvas speciālā arhīva materiālus un atbilstošo literatūru referātā tiek atklāta Lietuvas ev.-lut. baznīcas uzbūve, sadzīviskie un politiskie apstākļi staļinisma periodā, kā arī represijas pret garīdzniekiem, tai skaitā Ērika Leijera tiesāšana un izsūtīšana. Savukārt Jona Kalvāna mantojums konsistorijas priekšsēdētāja vietnieka un Tauraģes, un citu draudžu mācītāja amatā no 1941. līdz 1951. gadam liecina par cīņu pret padomju politiku aizvērt draudzes, pazudināt baznīcas un luterāņu garīgumu.

Autore secina, ka šīs divas personības ir nozīmīgas lietuviešu evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsturē, jo piesardzīgā taktika attiecībā pret Reliģijas kulta lietu padomi un citām kontroles iestādēm ļāva saglabāt baznīcu okupācijas periodā, Jonam Kalvānam vēlāk kļūstot arī par Lietuvas ev.-lut. baznīcas bīskapu.

From Harmony to Unisson: The Evolution of Diplomatic Immunities, 1814–1964

Jean-Charles Pelao-Radiņš
Aix-Marseille University

Traces of diplomatic protection can be followed through a limbo of times. However, as soon as the ink dried on the Treaty of Westphalia in 1648, the diplomatic immunities of “residential ambassadors” became the Gordian knot of international relations and persisted until today. Indeed, on the one hand, it is required for a state to be able to represent its interests abroad, which implies the physical presence of an envoy. On the other hand, in order to fulfil this mission efficiently, the envoy must be protected from all pressure and reprisal in case of tensions.

Today, the question of diplomatic immunity is considered “codified” under the Convention of Vienna concerning diplomatic immunities from 1961, but it did not put an end to the controversy around this mechanism.

The immunities of the ambassador were treated very meagerly by law specialists and often from a doctrinal point of view, developing theories that often needed a socio-political base. Our study emphasises what makes the “biological life” of a legal mechanism that seems to hold a lot of political power. Far from denying its legality, we are focusing on the sociological aspect of this fundamental question from the Treaty of Vienna in 1814 until the Convention of Vienna in 1961. This research uses personal papers from ambassadors, international case analysis, and preparation documents made by jurists from different nations from multiple congresses and conferences scattered around these past two centuries.

Our goal is to achieve a purging of the statute of ambassadors under the analysis of their principal assets. In our opinion, this “institution-mechanism” evolved from being seen as a political privilege to a juridical incompetency of the local court. That change is fundamental to understand the juridification of international relations in modern times.

No saskaņas līdz vienbalsībai: diplomātiskās imunitātes evolūcija, 1814–1964

Žans-Šarls Pelao-Radiņš (*Jean-Charles Pelao-Radiņš*)
Eksas-Marseļas Universitāte

Diplomātiskās aizsardzības iezīmēm iespējams izsekot cauri laikmetu griežiem. Tiklīdz bija nožuvusi tinte uz 1648. gada Vestfālenes līguma, “rezidējošo vēstnieku” diplomātiskā imunitāte kļuva par starptautisko attiecību Gordija mezglu un tāda tā ir līdz pat šai dienai. No vienas puses, valstij ir jāspēj pārstāvēt savas intereses ārzemēs, kam nepieciešama vēstnieka fiziska klātbūtne. No otras puses, lai vēstnieks spētu efektīvi pildīt savu misiju, viņam starpvalstu spriedzes gadījumā jābūt pasargātam no jebkāda veida spiediena un represijām.

Šobrīd tiek uzskatīts, ka diplomātiskās neaizskaramības jautājums ir “kodificēts” 1961. gadā pieņemtajā Vīnes konvencijā par diplomātisko imunitāti, taču ar šo mehānismu saistītie strīdi nav rimuši.

Vēstnieku neaizskaramības jautājums ir saņēmis ļoti maz uzmanības no tieslietu speciālistu puses un, izstrādājot teorijas, kam bija nepieciešams sociālpolitiskais pamats, tas bieži vien skatīts tikai doktrīnas aspektā. Šajā pētījumā uzsvars ir likts uz, šķiet, ar lielu politisko varu apveltīta juridiska mehānisma “bioloģiskās dzīves” izveidošanos. Nepavisam necenšoties noliegt tā tiesiskumu, autors koncentrē uzmanību uz šī fundamentālā jautājuma socioloģisko aspektu no 1814. gada Vīnes līguma līdz 1961. gada Vīnes konvencijai. Pētījumā izmantoti pēdējo divu gadsimtu laikā tapuši vēstnieku personīgie dokumenti, starptautisko situāciju analīze un kongresu un konferenču kontekstā dažādu valstu juristu sagatavotie dokumenti.

Pētījuma mērķis ir panākt vēstnieku diplomātiskās imunitātes attīrīšanu viņu galveno vērtību analīzes ietvaros. Autora ieskatā šī “institūcija-mehānisms” izauga no kā tāda, kas tika uzlūkots kā politiska privilēģija, līdz parasto valsts tiesu juridiskai nekompetencei. Šīs izmaiņas ir būtiskas, lai saprastu starptautisko attiecību juridifikāciju mūsdienās.

Formation of the Lithuanian–Polish Border in the Interwar Period: A Landscape Study

Jovita Kadikinaite
Vilnius University

The inter-war disagreements between Lithuania and Poland are still relevant today in the social and political context of Vilnius and the Vilnius region. The social and political issues in the Lithuanian capital and region antagonise society to this day. This is why research into the origins of the issue (the conflict between Lithuania and Poland in 1919–1920 and its circumstances as well as consequences analysis) is relevant.

The conflict and outcome of the events formed the border between Lithuania and Poland for the interwar period. In this presentation the subject is analysed through the prism of landscape archaeology. Landscape study helps to understand more details about certain battle tactics choices as well as take the natural conditions, the terrain, etc. into account of the outcome of the events. Thus, such a holistic view of the conflict and the battles that took place during it can also better explain the formation of the border between the belligerent states.

The formation of this border was a complex process, and Lithuanian–Polish territories were separated in various ways and impacted by different circumstances, and the landscape also played an important role. Results of the study showed what determined the outcome of the battles fought during this military conflict, and how the landscape influenced that. Thus, even if borders were drawn by diplomacy, territories were divided by the outcome of battles. Additionally, borders were formed not only by war: to some extent, they were shaped by natural conditions, i. e. rivers, as well as the local civilians and their own initiative. However, the influence of the landscape cannot be underestimated.

Lietuvas–Polijas robežas veidošanās starpkaru periodā – ainavas izpēte

Jovita Kadikinaite

Viļņas Universitāte

Starpkaru periodā starp Lietuvu un Poliju samilzušās nesaskaņas joprojām ir aktuālas Viļņas pilsētas un apgabala sociāli-politiskajā kontekstā. Lietuvas galvaspilsētas un apgabala sociāli-politiskie jautājumi līdz pat šai dienai raisa strīdus sabiedrībā. Tāpēc ir aktuāla šī jautājuma sakņu izpēte (Lietuvas un Polijas 1919.–1920. gada konflikta un tā apstākļu, kā arī seku analīze).

Konflikts un tā iznākums starpkaru periodā noteica robežu starp Lietuvu un Poliju. Referātā tēma tiks analizēta caur ainavu arheoloģijas prizmu. Ainavas izpēte palīdz detalizētāk izprast konkrētas kaujas taktikas izvēli, kā arī notikumu iznākuma izpratnē ņemt vērā dabas apstākļus, reljefu utt. Šāds holistisks skatījums uz konfliktu un tā ietvarā notikušajām kaujām var arī labāk izskaidrot, kā veidojās robeža starp karojošajām valstīm.

Šīs robežas izveide bija sarežģīts process, un Lietuvas–Polijas teritorijas bija savstarpēji atdalītas dažādos veidos un attīstījās dažādu apstākļu ietekmē, un šeit svarīga loma bija arī ainavai. Pētījums atklāja, kas noteica šī militārā konflikta ietvaros notikušo kauju iznākumu un kā to ietekmēja ainava. Lai gan robežas tika novilkta diplomātiskā ceļā, teritorijas tika sadalītas kauju rezultātā. Turklāt robežas veidoja ne tikai karš – zināmā mērā tās noteica dabas apstākļi, t. i., upes, kā arī vietējo civiliedzīvotāju iniciatīva. Tomēr ainavas ietekmi nedrīkst novērtēt par zemu.

A Place Between Nations: The Idea of a Latvian–Lithuanian State, 1884–1984

James Montgomery Baxenfield
Tallinn University

A deterministic tendency in history writing depicts the past as a series of events that lead to the establishment of present-day states. However, more states have been proposed than created. “Unrealised state-building projects” have received significantly less attention than their realised counterparts. The idea of a Latvian–Lithuanian state provides a prime example of such a project, often depicted as a passing notion of little significance. The aim of this research is to demonstrate the potential of unrealised state-building projects in revealing aspects of the past that are obscured by nation-centric narratives.

Emerging in a colonial context, the idea of a Latvian–Lithuanian state survived revolutions, endured wars, and outlasted independence, gaining and losing supporters with each revised iteration. Three distinct periods of activity are discernible, during which it underwent numerous reinterpretations. Initially advocated among Lithuanian–American émigrés, it attracted international attention at the end of the First World War. Throughout the interwar period, it retained and gained supporters, primarily within Latvian and Lithuanian rapprochement societies. Following the Second World War, a renewed drive towards establishing a common state was attempted in the displaced persons camps of Germany. By this time, the notion had transformed from a Lithuanian–American idea into a nascent Latvian exile movement.

This case study demonstrates the complexities of researching unrealised state-building projects, examining the aspirations, challenges, and narratives that accompany such ideas. Utilising archival sources from Estonia, Germany, Latvia, Lithuania, the United Kingdom, and the United States, this century-long proposal provides an insight into the intricacies that influence the development of such conceptual entities.

Starpvalstu telpa: Latvijas–Lietuvas valsts ideja, 1884–1984

Džeimss Montgomerijs Baksenfilds (*James Montgomery Baxenfield*)
Tallinas Universitāte

Atbilstoši deterministiskai tendencei vēstures rakstīšanā, pagātne tiek atainota kā notikumu sērija, kas ved uz mūsdienu valstu dibināšanu. Tomēr ideju par valsti ir vairāk nekā faktiski izveidoto valstu. “Neīstenotie valsts veidošanas” projekti ir saņēmuši ievērojami mazāk uzmanības kā īstenotie. Ideja par Latvijas–Lietuvas valsti ir lielisks šāda projekta piemērs, kas bieži tiek atspoguļots kā nenozīmīga pārejoša iecere. Pētījuma mērķis ir parādīt neīstenoto valsts veidošanas projektu potenciālu, atsedzot pagātnes aspektus, kuri atrodas nāciju centrēto naratīvu ēnā.

Ideja par Latvijas–Lietuvas valsti radās koloniālā kontekstā, tā pārdzīvoja revolūcijas, pārcieta karus un saglabājās arī neatkarības laikā, un ikreiz celta gaismā jaunā veidolā, ieguva un zaudēja atbalstītājus. Ir skaidri izšķirami trīs aktivitātes periodi, kuros šī ideja tika daudzkārt interpretēta no jauna. Pirmo reizi par to iestājās lietuviešu emigranti Amerikā, un Pirmā pasaules kara beigās tā piesaistīja starptautisko uzmanību. Visā starpkaru periodā šī ideja saglabāja un guva arvien lielāku atbalstu, īpaši latviešu un lietuviešu draudzības biedrībās. Pēc Otrā pasaules kara pārvietoto personu nometnēs Vācijā ideja par kopīgas valsts dibināšanu ieguva jaunu elpu. Tobrīd šī sākotnēji Amerikas lietuviešu izvirzītā iniciatīva pārtapa kustībā latviešu trimdā.

Pētījums demonstrē sarežģītumus, ar kuriem jāsakaras, pētot neīstenotus valsts veidošanas projektus, aplūkojot ar šādām idejām saistītus centienus, izaicinājumus un naratīvus. Izmantojot avotus no Igaunijas, Vācijas, Latvijas, Lietuvas un Lielbritānijas un ASV arhīviem, šīs gadsimtu senās iniciatīvas izpēte sniedz ieskatu komplicētajos aspektos, kas ietekmē šādu konceptuālu fenomenu attīstību.

Political Relations between Lithuania and the United States of America, 1929–1940

Augustė Grakavinaitė
Vilnius University

The 1940s stand out as one of the most intense and dynamic periods, characterised by fundamental shifts in international relations. Within this epoch, radical political transformations in Germany, the consolidation of Stalin's regime, the occupation of the Baltic countries constituted the most prominent challenges influencing the United States of America and relatively smaller nations, such as Lithuania. Nevertheless, these challenges did not uniformly impact both countries but their relationship could affect or influence the resolution of these issues. This study aims to thoroughly examine the political relations between Lithuania and the United States of America from 1929 to 1940.

The study delves into the examination of political relations between two nations, focusing on signed treaties as a primary lens. It explores the resonance of significant Lithuanian issues within the US agenda, scrutinising the role of diplomats and the depiction of Lithuanian expatriates in both American and Lithuanian contexts as presented in the US press. Furthermore, the research endeavours to dissect the posture and attitude of the United States towards the Soviet Union in 1940 within the context of the concluded occupation of Lithuania.

The research revealed that Lithuania's debt and the signed treaty were key concerns for the embassy in Washington. It was the primary focus for US–Lithuanian relations, with the Lithuanian government leveraging ties with American Lithuanians due to perceived lack of direct support from the US authorities. This strategic approach aimed to influence the US government through public opinion. Archival documents suggest that the US government was more of an observer in the political relations between two countries, except when Lithuania was occupied, than it became more actively involved.

Lietuvas un Amerikas Savienoto Valstu politiskās attiecības, 1929–1940

Auguste Grakavinaite
Viļņas Universitāte

20. gadsimta piektais gadu desmits izceļas kā viens no visintensīvākajiem un dinamiskākajiem periodiem, ko iezīmē būtiskas izmaiņas starptautiskajās attiecībās. Radikālās pārmaiņas Vācijā, Staļina režīma nostiprināšanās, Baltijas valstu okupācija bija tikai daži no šajā laikā pieredzētajiem ievērojamiem izaicinājumiem, kas ietekmēja Amerikas Savienotās valstis un tādas relatīvi nelielas valstis kā Lietuva. Šie izaicinājumi neietekmēja abas valstis vienādā mērā, taču to savstarpējās attiecības varēja iespaidot šo problēmu risināšanu. Šis pētījums tiecas padziļināti aplūkot Lietuvas un Amerikas Savienoto Valstu attiecības laikā no 1929. līdz 1940. gadam.

Šis pētījums pievēršas divu valstu politisko attiecību analīzei, uzmanības centrā izvirzot parakstītos līgumus kā galveno prizmu. Tas aplūko Lietuvai nozīmīgu jautājumu atbalsis ASV dienas kārtībā, apskatot diplomātu lomu un lietuviešu emigrantu atspoguļojumu ASV presē gan Amerikas, gan Lietuvas kontekstā. Līdzās tam pētījums tiecas izanalizēt ASV nostāju un attieksmi pret Padomju Savienību 1940. gadā tās veiktās Lietuvas okupācijas kontekstā.

Pētījuma gaitā atklājās, ka vēstniecībai Vašingtonā vislielākās rūpes sagādāja Lietuvas parāds un parakstītais līgums. Šie jautājumi atradās ASV–Lietuvas attiecību uzmanības centrā, Lietuvas valdībai izmantojot saites ar Amerikas lietuviešiem kā sviru, jo tai šķita, ka tā nesaņem tiešu atbalstu no ASV varas institūcijām. Šī stratēģiskā pieeja bija vērsta uz ASV valdības ietekmēšanu ar sabiedriskās domas palīdzību. Arhīvu dokumenti vedina domāt, ka ASV valdība abu valstu attiecībās ieņēma vairāk novērotāja lomu un aktīvāk iesaistījās tad, kad Lietuva tika okupēta.

The Role of the Institutions of Federal State/People's Republic of Croatia in Delimitation of Its Borders, 1945–1956

Petar Bagarić

University of Zagreb

The topic contributes to the knowledge on internal dynamics between the central authorities of Yugoslavia and one of its constituent republics, Croatia. As such it sheds light on Croatian history. This can be used as a reference point for history of other constituent republics of the Yugoslav federation. The aim is to ascertain the level of autonomy of Croatian republican authorities in relation to the federal centre of Yugoslavia in Belgrade. The methods used in research were the analytical method, the comparative method, and oral history. The main sources were archival funds held in the Croatian State Archives and the Archive of Croatian Academy of Sciences and Arts. Among the studied phenomena was the process of selection of members for Border Commission (BC), an agency attached to the government of Federal State/People's Republic of Croatia (FS/PRC). In order to follow the decision-making process in the Communist Party of Croatia (CPC), I used the notes of the Central Committee of CPC. The priority for the BC was to prepare materials and conduct the research on areas that belonged to Italy. The least priority was given to cases of border disputes with neighbouring federal republics of Yugoslavia. The highest degree of cooperation was achieved with Slovenia. On that border the institutions of two republics followed the envisaged legal procedures. The border disputes with eastern neighbours were frequently complicated by unilateral decisions. To conclude, many of the ministries of Croatian government in Zagreb were not blind instruments of the federal government in Belgrade. The institutions of FS/PRC enjoyed a significant degree of autonomy in relation to the neighbouring republics in Yugoslavia, but as regards the cases in which their policy clashed with plans of federal authorities, they were explicitly reminded not to engage in independent moves.

Horvātijas Federālās valsts/Tautas Republikas institūciju loma tās robežu nosprašanās, 1945–1956

Petars Bagaričs (*Petar Bagarić*)
Zagrebas Universitāte

Aplūkotā tēma papildina zināšanas par savstarpējo dinamiku starp Dienvidslāvijas centrālajām varas iestādēm un vienu no tās sastāvā esošajām republikām – Horvātiju. Tādējādi tā izgaismo Horvātijas vēsturi. To var izmantot kā orientieri citu Dienvidslāvijas federācijas sastāvā esošo republiku vēsturē. Referāta mērķis ir noteikt Horvātijas varas institūciju autonomijas līmeni attiecībā pret Dienvidslāvijas federālo centru Belgradā. Pētījumā tika izmantotas analītiskā un salīdzinošā metode un mutiskā vēsture. Galvenie izmantotie avoti ir Horvātijas Valsts arhīva un Horvātijas Zinātņu un mākslas akadēmijas arhīva fondi. Viens no pētītajiem fenomeniem ir Horvātijas Federālās valsts/Tautas Republikas (HFV/TR) valdības pakļautībā esošās Robežkomisijas (RK) locekļu atlases process. Lai izsekotu lemšanas procesam Horvātijas Komunistiskajā Partijā (HKP), autors ir izmantojis HKP centrālkomitejas piezīmes. RK prioritāte bija sagatavot materiālus un veikt pētījumus par Itālijai piederošām teritorijām. Robežstrīdi ar Dienvidslāvijas federālajām kaimiņu republikām atradās prioritāšu saraksta pašā apakšā. Visaugstākā sadarbības pakāpe tika sasniegta ar Slovēniju. Uz kopējās robežas abu republiku institūcijas ievēroja noteiktās juridiskās procedūras. Robežstrīdus ar austrumu kaimiņiem bieži sarežģīja vienpusēji pieņemti lēmumi. Secināts, ka daudzas Horvātijas valdības ministrijas Zagrebā nebija federālās valdības Belgradā akli instrumenti. HFV/TR institūcijas baudīja ievērojamu autonomijas līmeni attiecībās ar Dienvidslāvijas sastāvā esošajām kaimiņu republikām, taču gadījumos, kad to politika sadūrās ar federālo varas institūciju plāniem, tām tika skaidri atgādināts nespert neatkarības soļus.

Lubāna līdzenums dzelzs laikmetā: apbedījumu vietu ainava

Enija Zaķe

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Lubāna līdzenumā visplašāk pētīts akmens laikmeta periods. Konstatēto dzelzs laikmeta pieminekļu izpēte nav bijusi pietiekami plaša. Aizvēsturē intensīvās un nepārtrauktās apdzīvotības dēļ Lubāna ezera apkārtnē uzskatāma par arheoloģisko mikroreģionu. Pētot dzelzs laikmeta apbedījumu vietu ainavu, ir iespējams interpretēt mikroreģiona apbedījumu vietu struktūru un analizēt apbedījumu veidu dažādību.

Par teritorijas intensīvu apdzīvotību dzelzs laikmetā liecina 20 dzīvesvietas, viena kulta vieta un 33 kapulauki. Lubāna līdzenumā zināmās piecas savrupatradumu vietas norāda uz vēl neapzinātām potenciālām teritorijām, kuras cilvēki, iespējams, izmantojuši dzelzs laikmetā.

Lubāna līdzenumā konstatēti dažādi apbedījumu veidi. Atšķirīgās apbedījumu tradīcijas raksturo teritorijas apdzīvotības neviendabīgumu. Dzelzs laikmeta pirmajā pusē cilvēki apbedīti akmeņu krāvumu kapos, uzkalniņos ar akmeņu riņķi un uzkalniņos bez akmeņu riņķa, savukārt jau no 6. gs. līdzenajos un uzkalniņu kapulaukos, kuros atrodams latgaļu kultūrai raksturīgais arheoloģiskais materiāls.

Pētījuma mērķis ir rekonstruēt Lubāna līdzenuma apbedīšanas vietu ainavu dzelzs laikmetā, nosakot teritorijas apdzīvotības blīvumu un apbedījumu vietu piederību konkrētām etnokultūru grupām, izpētot izmaiņas apbedījumu vietu novietojumā vidē.

Pētījumā izmantotas datu analīzes un statistikas metodes, ar kuru palīdzību apkopoti un analizēti iepriekšējie pētījumi un arheoloģiskais materiāls. Izmantojot LĢIA un mantojums.lv pieminekļu karšu pieejamās koordinātas, ar kartogrāfijas metodes un QGIS programmas palīdzību izveidotas kartes.

Konstatētā apbedījumu veidu dažādība liecina par apdzīvotības blīvuma pieaugumu un izmaiņām apbedījumu vietu ainavā. Lubāna līdzenuma teritorija iekļāvās gan Baltijas somu, gan baltu kultūru izplatības areālā.

Pētījums izstrādāts LZP FLPP finansētā projekta nr. lzp-2021/1-0163 "Apbedīšanas tradīcijas ainavā: Latvijas teritorija dzelzs laikmetā (1.–1200. g.)" ietvaros.

Lubāns Plain in the Iron Age: Landscape of Burial Sites

Enija Zaķe

Institute of Latvian History, University of Latvia

The Stone Age is the most extensively studied period in Lubāns Plain, while research of the found Iron Age monuments has not been broad enough. Due to intensive and continuous population in prehistory, the area around Lake Lubāns is considered an archaeological micro-region. By researching the landscape of Iron Age burial sites, it is possible to interpret the structure of burial sites in the micro-region and to analyse the diversity of burial types.

Intensive population of the area in the Iron Age is evidenced by 20 settlements, one cult site, and 33 burial grounds. The five known sites of stray finds in Lubāns Plain point to yet unexplored potential areas that may have been used by people in the Iron Age.

Different types of burials have been found in Lubāns Plain. The different burial traditions characterise the heterogeneous population of the area. In the first half of the Iron Age, the dead were buried in graves with stacked stones, barrows with stone circles, and barrows without stone circles, whereas from the 6th century onwards – in flat and barrow burial fields, which contain archaeological material characteristic of the Latgalian culture.

The aim of the research is to reconstruct the landscape of burial sites in Lubāns Plain during the Iron Age, determining the population density and connection of burial sites to specific ethno-cultural groups, and researching changes in the location of burial sites in the environment.

The research uses data analysis and statistical methods to summarise and analyse previous research and archaeological material. Using the coordinates available in the monument maps of the Latvian Geospatial Information Agency and mantojums.lv, maps were created using the cartographic method and QGIS software.

The variety of the burial types found is indicative of an increase in population density and changes in the landscape of burial sites. The area of Lubāns Plain was part of the area of distribution of both Baltic Finnic and Baltic cultures.

The study was developed under LZP FLPP funded project no. lzp-2021/1-0163 “Burial practices in the landscape: present-day Latvia in the Iron Age (AD 1–1200)”.

Iekšzemes ūdensceļi kā kultūras un maiņas sakaru artērijas Rietumkurzemē 9.–11. gadsimtā

Kaspars Markus Molls

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Iekšzemes ūdensceļiem Latvijas aizvēsturē uzmanība veltīta samērā maz, kas pētniecības gadījumā lielākoties aprobežojas ar lielo upju (Daugava, Gauja, Lielupe u. c.) satiksmes ceļu izpēti. Atklāts paliek jautājums, vai arī mazās upes varēja tikt izmantotas ūdens satiksmes nolūkos. Šīs problemātikas risināšanai gadījuma analīzei izvēlētas trīs Rietumkurzemes upes: Rīva, Užava un Saka (ar to veidojošajām Durbi un Tebru). Šie ūdensceļi ir savienoti ar Baltijas jūru, tādēļ pastāvējusi saikne ar citiem reģiona satiksmes ceļiem, kā arī upes atrodas ģeogrāfiskā novietojumā starp kultūras un maiņas sakaros cieši iesaistītiem objektiem – Ventas upi un Grobiņu. Šo kontaktu galvenais attīstītājs un uzturētājs Baltijas jūras reģionā bija skandināvu vikings, kuru darbošanās laiks izvēlēts par šī referāta hronoloģisko ietvaru.

Referāta mērķis ir konstatēt mazo upju ūdensceļu izmantošanas iespējas un to eventuālo lomu 9.–11. gs. kultūras un maiņas sakaros. Pētījumā izmantotā metodika primāri ietver LIDAR zemes reljefa modeļa, seno attēlu, karšu, vēsturisko ziņu u. c. liecību analīzi, lai noteiktu upju kuģojamības iespējas attiecīgajā laika periodā. Sekundāri veicama arheoloģiskā materiāla analīze upju tuvumā, īpaši pievēršot uzmanību kuģniecības un kultūras sakaru liecībām. Papildu informāciju sniedz arī toponīmi.

Pētījumā secināts, ka apskatāmajā periodā visas upes eventuāli bija kuģojamas, taču to nozīme kultūras un maiņas sakaros bija minimāla. Par atsevišķiem kontaktiem ar skandināviem pastāv liecības pie Rīvas un Užavas, bet tiem nav pastāvīga rakstura. Savukārt Saka savu nozīmi kā ūdensceļš ieguva vēlāk, krusta karu laikmetā, kad tās grīvā ierīkota osta un tā intensīvi izmantota kuģniecībai. Kultūras un maiņas sakari vērtējami kā gadījuma rakstura, kas, iespējams, saistās ar salīdzinoši reto lokālo apdzīvotības centru esamību šo upju tuvumā.

Pētījums veikts Latvijas zinātnes padomes finansēta projekta “Vikingu laikmets Latvijā: starpdisciplināra izpēte” (nr. lzp-2022/1-0059) ietvaros.

Inland Waterways as Arteries for Trade and Cultural Connections in Western Courland in the 9th–11th Centuries

Kaspars Markus Molls

Institute of Latvian History, University of Latvia

Little attention has been paid to inland waterways in the prehistory of Latvia, and if they have been studied at all, it is mostly the waterways of the big rivers (Daugava, Gauja, Lielupe, etc.). An open question is whether small rivers could also have been used as waterways. In order to answer this question, three rivers from Western Kurzeme have been selected as case studies: Rīva, Užava, and Saka (including Durbe and Tebra, which form Saka). These waterways are connected to the wider transport routes of the Baltic Sea region, and also, these rivers are located between the Venta river and Grobiņa town, which were important objects of trade and cultural connections. The main developers and maintainers of these contacts were the Scandinavian Vikings, whose period of activity has been chosen as the chronological boundaries of this paper.

The aim of the paper is to define the possibilities of use and the role of the waterways of the small rivers in cultural and trade contacts in the 9th–11th centuries.

The main methods of the research include the analysis of LIDAR land relief models, old photographs, maps, historical sources, etc. to determine the possibilities of ship navigation on the rivers in the chosen time period. The second object of research is the archaeological material in the vicinity of the rivers, with emphasis on evidence of maritime and cultural connections. Additional information is derived from toponyms.

The main conclusion of the research is that all three rivers were probably navigable, but their role in cultural and trade relations was minimal. There is some evidence on the Rīva and Užava concerning separate contacts with the Scandinavians, but these contacts were not constant. Whereas the Saka gained its role as a waterway only later, during the Crusades, when a port was built in its mouth and used very intensively for navigation. Cultural and trade links were occasional, probably due to the sparse population of the area.

This research was funded within the Latvian Council of Science project “Viking Age in Latvia: Interdisciplinary Research” (No. lzp-2022/1-0059).

Gaujas lībiešu kapulaukos atrasto dzīvnieku līdzapbedījumu analīze

Eduards Plankājs

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

19. un 20. gs. gaitā veikto arheoloģisko izrakumu laikā Gaujas un Daugavas lībiešu kapulaukos ierīkotajos apbedījumos bez cilvēku mirstīgajām atliekām konstatēts arī dzīvnieku skeleta materiāls. Taču nereti specifisku augsnes ķīmisko īpašību dēļ augsnē saglabājas ne tikai kauli, bet arī organiskas izcelsmes ekofakti, kas parasti augsnē nesaglabājas – koksne, tāsīs, āda un kažokāda. Piemēram, 1960. gadā Krimuldas Liepeņu kapulaukā otrās uzkalniņu grupas 10. kapā atrasti salīdzinoši labi saglabājušies kažokādas fragmenti. Līdzīgi kažokādas fragmenti 1873. gadā iegūti citā, ģeogrāfiski tuvā Gaujas lībiešu apbedījumu vietā – Krimuldas Tālēnu uzkalniņu kapulauka 22. kapā. Liecības par cilvēka apbedījumā novietotu kažokādu somugru kultūrās konstatētas, piemēram, Somijas teritorijā. Somijas zooarheoloģiskā materiāla pētījumu gaitā secināts, ka par lāča kažokādu apbedījuma saturā var liecināt ne tikai pašu kažokādu atradumi, bet arī kauli – trešās falangas un otro falangu puses, kas ģērēšanas laikā tiek atdalītas kopā ar kažokādu.

Lai arī konkrēto lībiešu kapulauku arheoloģiskajā izpētē pielietotās pētniecības metodes un dokumentācija neļauj identificēt kažokādas fragmentu sākotnējo novietojumu (*in situ*), iegūtajiem kažokādu paraugiem arvien ir augsts zinātniskais potenciāls. Piemēram, lai identificētu sugu, 2023. gadā tika veiktas analīzes ar optisko mikroskopu un skenējošo elektronu mikroskopu (SEM).

Referāta mērķis ir pilnveidot priekšstatu par Gaujas lībiešu apbedīšanas tradīcijām, kuras ietver arī līdzapbedītus dzīvniekus un dzīvnieku izcelsmes artefaktus (to skaitā kažokādas), pētniecībā izmantojot tādas pētniecības metodes kā ^{14}C AMS, SEM, ZooMS, stabilo izotopu analīzes u. c.

Tēzes sagatavotas projekta “Latvijas teritorija kā dažādu kultūrtelpu, reliģiju, politisko, sociālo un ekonomisko interešu saskarsmes zona no aizvēstures līdz mūsdienām” (LU reģistrācijas Nr. AAP2016/B060) ietvaros.

Analysis of Animal Co-burials from Gauja Liv Burial Grounds

Eduards Plankājs

Institute of Latvian History, University of Latvia

Beside human remains found during the archaeological excavations carried out in the 19th and 20th centuries in the burial grounds of the Gauja Livs and the Daugava Livs, remains of animal skeletons were also found. However, often due to the specific chemical composition of the soil, not only bones but also organic ecofacts can be preserved in the soil, like wood, bark, leather, and fur. For example, in 1960, relatively well-preserved fur fragments were found in Grave 10 of Liepenes burial ground in Krimulda. Similar fur samples were obtained in 1873 in another, geographically proximate burial site of the Gauja Livs – in Grave 22 of the barrow burial ground of Tālēni in Krimulda. Evidences of a bearskin placed in a human burial of Finno-Ugric origin have been found in the territory of Finland. Based on the research of Finnish zooarchaeological material, it was concluded that not only the findings of the fur itself, but also the bones – the 3rd phalanxes and the proximal ends of the 2nd phalanxes, which are separated together with the fur during skinning process – can testify to the fur placed in the burial.

Although the research techniques and documentation used during the excavations of these specific Liv burial grounds do not allow identifying the original location (*in situ*) of the fur fragments, the fur samples still have a high scientific potential. For example, in 2023, with an aim to determine the animal species, a series of analyses were performed using an optical microscope and a scanning electron microscope (SEM).

The purpose of the report is to improve the knowledge of the funeral traditions of the Gauja Livs, which also include co-buried animals and artefacts of animal origin (including fur) using such research methods as ¹⁴C AMS, SEM, ZooMS, stable isotope analysis, etc.

The theses were prepared within the project “Territory of Latvia as a contact zone of various cultural spaces, religions, political, social and economic interests from prehistory to the present day” (UL registration No. AAP2016/B060).

Sadoto roku motīvs Tukuma baznīcas 14.–18. gs. kapsētā atrastajās rotaslietās

Antra Kozlova
Tukuma muzejs

Tukuma baznīcas kapsēta izmantota no 14. gs. sākuma līdz 18. gs. beigām. Arheoloģiskie pētījumi tajā veikti 2003., 2019. un 2020. gadā. Tajos atrasts apjomīgs senlietu materiāls, tostarp pilsētu baznīcu kapsētām netipiski daudz rotaslietu. No tām referātā aplūkotas četras 16.–18. gs. rotas, kurās nolasāms reljefs sadoto roku motīvs – trīs saktas un viens gredzens.

Sadoto roku saktu izcelsme meklējama gotiskajā tradīcijā. Latvijas vēsturiskajā telpā šādas saktas visagrāk fiksētas 14. gs. Rīgas zeltkaļu šrāgās. Gredzeni kā laulību ceremonijas elementi minēti 15.–16. gs. mijas liturģijas grāmatās, tomēr tradīcija nēsāt gredzenus kā laulību vai saderināšanās apliecinājumu rodama jau senajos laikos. Gredzeni ar sadoto roku motīvu atrasti 16.–17. gs. mijas depoziēs un apbedījumos.

Rotaslietu pētījumi dod iespēju izsekot to īpašnieku mantiskajam un sociālajam statusam, nereti arī etniskajai un reliģiskajai piederībai, kā arī tie raksturo noteiktas kopienas rotkalšanas amatniecību un priekšstatus par mākslu. Tāpēc referāta mērķis ir izsekot sadoto roku motīva attīstībai un realizācijai mākslā, kā piemēru izmantojot rotaslietas, kas atrastas Tukuma baznīcas kapsētā.

Rotaslietas ar sadoto roku elementiem nereti aplūkotas no priekšmetiskā aspekta, motīva simbolisko nozīmi vairāk atstājot otrajā plānā. Tāpēc referātā izsekots motīva attīstībai mākslā un funerālajā kultūrā no antīkā laikmeta līdz 18. gs. Lai izprastu motīva kontekstu Latvijas kultūrtelpā, analizēti atradumi citās kapsētās. Padziļināti aplūkotas Tukuma baznīcas kapsētā atrastās rotaslietas – to arheoloģiskais konteksts un rotājuma risinājums. Īpaši svarīga ir šo rotaslietu izgatavošanas tehnoloģija – analizēts divu saktu metāla un pārklājuma ķīmiskais sastāvs. Pētījumu raksturo starpdisciplināra metodoloģiska pieeja. Izmantotas vēstures, mākslas vēstures, arheoloģijas, ķīmijas un fizikas metodes. Kā svarīgākās jāmin tipoloģijas, vēsturiski ģenētiskās, ikonogrāfiskās analīzes un metālu spektriskās analīzes metodes.

The Motif of Clasped Hands in Jewellery Found at the 14th–18th Century Churchyard of Tukums Church

Antra Kozlova
Tukums Museum

The churchyard of Tukums Church was used from the early 14th century until the late 18th century. Archaeological research was conducted there in 2003, 2019, and 2020. During research, an extensive material of artefacts was found including an amount of jewellery atypical for town churchyards. Of these, four 16th–18th century ornaments were examined more closely, in which an embossed motif of clasped hands can be perceived – three brooches and a finger-ring.

The origin of *fede* brooches can be traced to the Gothic tradition. The earliest records of such brooches found in Latvia are from the 14th century. Finger-rings as an element of the marriage ceremony are mentioned in 15th–16th century liturgy books. However, the tradition of wearing finger-rings as a proof of marriage or engagement dates back to ancient times. *Fede* rings have been found in deposits and burials from the turn of the 16th/17th centuries.

Research of jewellery allow tracing information regarding the owners' property and social status and also their ethnic and religious belonging, as well as describe the craft of jewellery making and notions about art of a certain community. Hence, the purpose of this paper is to trace the development of clasped hands motif and its realisation in art, using as an example jewellery items found in the churchyard of Tukums Church.

Jewellery with elements of clasped hands are often viewed from a materialistic aspect, leaving the symbolic meaning in the background. Therefore, the paper traces the development of this motif in art and funeral culture from ancient times to the 18th century. In order to understand the context of the motif in the cultural space of Latvia, findings from other cemeteries were analysed. As to the jewellery items found at the churchyard of Tukums Church, not only the archaeological context of the jewellery, but also the solution of decoration are viewed. The technology of making these decorations is especially important – the chemical composition of metal and coating of two brooches was analysed. The research is characterised by an interdisciplinary methodological approach. Historical, art history, archaeological, chemical and physical methods were used. The most important to be mentioned are: typological, historical-genetic methods as well as iconographic analysis and metal spectral analysis.

Teorētiskās nostādnes viduslaiku Livonijas apģērba piederumu un rotu pētniecībā

Iveta Berga-Muižniece

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Apģērba piederumi un rotas kalpoja kā spēcīgs pašizpaušmes un identitātes konstruēšanas līdzeklis, kas ataino viduslaiku sabiedrības daudzveidīgo un sarežģīto sociālo struktūru – vietējie un svešautieši, pilsētu un lauku iedzīvotāji, piederība noteiktām sociālām grupām utt. Šīs artefaktu grupas Latvijas zinātniskajā literatūrā lielākoties apskata no materiālā skatu punkta, pievēršot uzmanību arī etniskajiem procesiem.

Referātā izmantota starpdisciplināra pieeja, kas apvieno materiālās kultūras un sociālās dinamikas pētījumus. Lai šķetinātu sarežģīto viduslaiku apģērba piederumu un rotu izpētes vēsturi, referātā apskatītas līdzšinējās teorētiskās nostādnes arheoloģijas zinātnē par apģērba piederumiem un rotām un salīdzinātas ar citās nozarēs, piemēram, viduslaiku vēsturē, mākslas vēsturē, modes vēsturē, gūtajām atziņām Rietumeiropas viduslaiku kultūras kontekstā. Analizējot apģērba piederumus un rotas no vairākiem skatu punktiem, var iegūt plašāku priekšstatu par viduslaiku Livonijas sabiedrības daudzveidību, ikdienas dzīvi, statusa nozīmi un reliģiskajiem priekšstatiem.

Papildus to estētiskajai pievilcībai rotas sniedz ieskatu par tā laika identitāti, sociālajām hierarhijām un tehnoloģiskajiem sasniegumiem. Izpētes rezultāti par to, kā cilvēki ģērbās viduslaiku Livonijā, pilnveido mūsu izpratni par ikdienas dzīvi, varas dinamiku un kultūras vērtību nodošanu.

Referātā aplūkots kā zinātniskajā literatūrā traktēta bagātīgā viduslaiku Livonijas kultūra, apģērba piederumu un rotu materiālais un sociālais aspekts, un nozīme. Izveidots ietvars kategorizēšanai, kas ir apģērba piederums, kas ir rotas un kuras priekšmetu grupas neiekļaujas augstākminētajās kategorijās. Rūpīgi analizējot un interpretējot daudzveidīgos avotus, iespējams pilnvērtīgāk rekonstruēt pagātņi un piedāvāt niansētāku izpratni par dzīvesveidu viduslaiku Livonijā.

Theoretical Approaches to Studying Medieval Livonian Dress Accessories and Jewellery

Iveta Berga-Muižniece

Faculty of History and Philosophy, University of Latvia

Dress accessories and jewellery served as a powerful means of self-expression and identity construction, reflecting the diverse and complex social structure of medieval society – natives and foreigners, urban and rural populations, belonging to certain social groups, etc. These artefacts are mostly examined in the Latvian scientific literature from a material perspective, also focusing on ethnic processes.

The report uses an interdisciplinary approach that combines the studies of material culture and social dynamics. In order to unravel the complex history of the study of medieval dress accessories and jewellery, the paper examines the existing theoretical approaches in archaeology and compares them with insights acquired from other disciplines, such as medieval history, art history, fashion history, in the context of medieval culture in Western Europe. By analysing artefacts from several perspectives, a broader picture of the diversity of medieval Livonian society, daily life, the meaning of one's status, and religious conceptions can be acquired.

In addition to the aesthetic appeal of the dress accessories and jewellery they provide insight into the identity, social hierarchies, and technological advances of the time. The results of the research into how people dressed in medieval Livonia enhance our understanding of everyday life, power dynamics, and the transmission of cultural values.

The paper considers how the vibrant culture of medieval Livonia, the material and social aspects of dress accessories and jewellery, and their significance have been treated in the scholarly literature. A framework for categorising of what are dress accessories, what is jewellery, and which groups of objects do not fit into the above categories is developed. Through careful analysis and interpretation of the diverse sources, it is possible to reconstruct the past more full-fledgedly and to offer a more nuanced understanding of the way of life in medieval Livonia.

Krievijas impērijas Likumdošanas komisijas darbība (1767–1768): Baltijas privilēģiju jautājums

Germans Ļebezovs

Valmieras muzejs

18. gadsimta otrajā pusē Krievijas impērija kļuva par vienu no vadošajām pasaules lielvalstīm. Tomēr, neskatoties uz ievērojamo ietekmi starptautiskajās attiecībās un ģeopolitisko ietekmi, iekšpolitiski Krievijas impērija bija sadrumstalota. Viena no Krievijas iekšpolitikas problēmām bija grūtības nodrošināt vienotu tiesisku pārvaldi visā valstī, ko apgrūtināja impērijas izmērs, attāļajos valsts reģionos pastāvot neskaidriem autonomijas un tiesiskajiem statusiem. Viens no šādiem autonomajiem reģioniem bija Baltijas provinces, kurām saskaņā ar 1721. gada Nīstades miera līguma nosacījumiem tika garantētas īpašas pārvaldes privilēģijas, bet kuras tiesiski netika precizētas.

Pēc 1762. gada, kad valsts apvērsuma rezultātā pie varas nāca Katrīna II, jaunā valdniece vēlējās ieviest vienotu likumdošanu visā Krievijas impērijā. Katrīna II sāka veidot likuma traktātu jeb “Nakaz”, kuram bija jāklūst par pamatu vienotai likumdošanas ieviešanai visā Krievijas impērijā, kā rezultātā 1766. gada 14. decembrī tika publiskots manifests par jaunas institūcijas jeb Likumdošanas komisijas (*Ulozhennaja komissija*) izveidi.

Komisijas mērķis bija nodrošināt vienotas likumdošanas ievērošanu, balstoties uz vienotas likumdošanas normām, lēmuma pieņemšanas procesā iesaistot dažādu kārtu un reģionu pārstāvjus no visas impērijas. Šīs institūcijas darbība bija saistīta ne tikai ar likumu izvērtēšanu, bet arī ar tiesiskas monarhijas varas leģitimēšanu, balstoties 18. gadsimta konceptā par “absolūtās apgaismības” principu ievērošanu valsts pārvaldē.

Referāta mērķis ir salīdzināt Krievijas impērijas Likumdošanas komisijas deputātu ziņojumus par Baltijas privilēģiju saglabāšanu un nesaglabāšanu vienotas likumdošanas ieviešanas procesā. Izvērtējot pieejamos avotu materiālus, secināts, ka Baltijas privilēģiju jautājums atklāja pastāvošās pretrunas starp Baltijas provinču un Krievijas impērijas savstarpējam likumdošanas tiesību normām.

Activities of the Legislative Commission of the Russian Empire (1767–1768): The Issue of the Baltic Privileges

Germans Lebezovs
Valmiera Museum

The Russian Empire became one of the world's leading powers in the second half of the 18th century. However, despite its considerable geopolitical influence in international relations, the Russian Empire was internally fragmented. One of Russia's inner political problems implied the difficulties to ensure a uniform legal administration throughout the country, which was encumbered by the size of the empire as remote regions of the country had unclear autonomy and legal statuses. The Baltic provinces were among such autonomous regions; under the terms of the Treaty of Nystad, 1721, they were guaranteed special administrative privileges that were never legally specified.

After 1762, when Catherine II came to power in Russia after a coup d'état, the new ruler wanted to introduce uniform legislation throughout the Russian Empire. Catherine II began to draw up a law treatise, the "Nakaz", which was to become the basis for the introduction of uniform legislation throughout the Russian Empire. As a result, on 14 December 1766, a manifesto was published on the creation of a new body, the Legislative Commission (*Ulozhennaya Komissia*).

The purpose of this institution was to ensure compliance with uniform legislation, based on the norms of uniform legislation, by involving representatives nominated by the whole empire from different social orders and regions in the decision-making process. The institution's work was not only concerned with evaluating laws, but also with legitimising the power of the legal monarchy, based on the 18th century concept of "absolute enlightenment" in public administration.

The aim of the paper is to compare the reports by the deputies of the Legislative Commission of the Russian Empire on the preservation of Baltic privileges despite the introduction of unified legislation in the Russian Empire. Analysis of the available source materials leads to the conclusion that the issue of Baltic privileges revealed the existing contradictions between the legislations of the Baltic provinces and the Russian Empire.

1778. gadā apstiprinātā Rēzeknes ģenerālplāna kopijas kā pilsēt būvniecības vēstures avots

Andris Uškāns

Daugavpils Universitāte

1778. gadā Katrīna II apstiprina apgaismības laikmeta iedvesmotus ortogonālus plānus trim mūsdienu Latgales pilsētām – Daugavpilij, Ludzai un Rēzeknei. Oriģinālā Rēzeknes (Režicas) ģenerālplāna atrašanās vieta šobrīd nav zināma, taču pētniekiem ir pieejamas četras šī plāna kopijas, kuras tapušas 18./19. gs. mijā. Šīs kopijas ilustrē gan pilsētas plānojumā notikušās izmaiņas, gan atkāpes no būvniecības ieceres dokumentācijas.

Referāta mērķis ir salīdzināt 1778. gada Rēzeknes ģenerālplāna kopijas un noteikt to vērtību no vēstures avotpētniecības viedokļa.

Pētījuma ietvaros par tuvāko oriģinālajam ģenerālplānam autors uzskata kopiju, kura ir publicēta Krievijas impērijas likumu krājumā (1839). Tai ir divas vizuāli līdzīgas, taču detaļās atšķirīgas kopijas bez droša datējuma. Pirmajās trīs kopijās redzams klasicismam raksturīgais ortogonālais plānojums, taču tās visas zīmētas kļūdainā mērogā un kļūdaini orientētas, turklāt pilnībā ignorē apkārtnes topogrāfiskās īpatnības. Ceturto kopiju ir zīmējis Režicas apriņķa mērnieks. Tā ievērojami atšķiras, demonstrējot realitātei atbilstošu topogrāfiju, un atkāpšanos no sākotnējā ortogonālā plāna.

Mūsdienās 1778. gada ģenerālplānam aptuveni atbilst tikai Latgales iela posmā no krustojuma ar Ludzas un Krišjāņa Barona ielām līdz Dārzu ielas krustojumam. Savukārt, minētajā Rēzeknes mērnieka izstrādātajā kopijā mūsdienu situācijai atbilst Latgales un Ludzas ielas un vecais ceļš uz Rīgu un Daugavpili, kurš pārējos plānos kļūdaini šķērso Rēzeknes upi.

Pateicoties Katrīnas II apstiprinātajam plānam, Rēzeknē ir izveidojusies Vecpilsētas galvenā iela un tirgus laukums, un, lai arī 1778. gada ortogonālais plāns ticis realizēts tikai daļēji, tas lika pamatu sistēmai, kuras ietekmē ir veidojies patreizējais Rēzeknes pilsētas plānojums.

Copies of the 1778 Rēzekne General Plan as a Source of Urban Planning History

Andris Uškāns

Daugavpils University

In 1778, Catherine II approved orthogonal plans for three modern Latgale cities: Daugavpils, Ludza, and Rēzekne. The location of the original Rēzekne (Rezhitsa) general plan is currently unknown, but researchers have access to four copies of this plan, which were created at the turn of the 18th/19th centuries. These copies illustrate both the changes that have occurred in the city plan and the deviations from the general plan.

The purpose of this paper is to compare the copies of the 1778 Rēzekne general plan and to determine their value from the perspective of historical source studies.

Within this research, the author considers the copy published in the Full Collection of Laws of the Russian Empire (1839) to be the closest to the original plan. It has two similar copies that differ in details and lack secure dating. The first three copies show the orthogonal layout characteristic of the classicism, but they are all drawn in the wrong scale and orientation, and moreover, they completely ignore the topographical peculiarities of the surrounding area. The fourth copy was drawn by Rezhitsa district land surveyor and differs significantly, demonstrating a topography corresponding to reality and, accordingly, a deviation from the original orthogonal plan.

Today, only the section of Latgales Street from the intersection with Ludzas and Krišjāņa Barona streets to the intersection with Dārzu Street bears approximate correspondence to the 1778 general plan, whereas in the copy created by the Rēzekne land surveyor mentioned above, Latgales and Ludzas Streets and the old road to Riga and Daugavpils, which incorrectly crosses the Rēzekne river in the other plans, correspond to the current situation.

Thanks to the plan approved by Catherine II, Rēzekne has a main street and a market square in the Old Town, and although the 1778 orthogonal plan was only partially implemented, it laid the foundation for the system that has influenced the current urban planning of Rēzekne.

Priekšpilsētu loma Rīgas 19. gadsimta pirmās puses būvnoteikumos

Beāte Lielmane

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Būvnoteikumi ir viens no galvenajiem pilsētas veidošanas un regulēšanas līdzekļiem, kas parāda sava laika priekšstatus par pilsētas attīstību. Tādēļ, salīdzinot 19. gadsimta pirmajā pusē spēkā esošos būvniecību regulējošos noteikumus, referātā tiks analizēts, kā mainījās priekšstati par priekšpilsētu lomu turpmākajā pilsētas izaugsmē, parādot Iekšrīgas un priekšpilsētu pakāpenisku saplūšanu.

19. gadsimtā Rīga piedzīvoja nozīmīgas pārmaiņas teritoriālajā attīstībā, mainot pilsētas centra un priekšpilsētu savstarpējo mijiedarbību. 19. gadsimta sākumā Rīgas būvniecību regulējošajos noteikumos viens no galvenajiem aspektiem bija Rīgas kā cietokšņa funkcija, kas kā Iekšrīgas aizsardzības līdzekli paredzēja priekšpilsētu nodedzināšanu.

19. gadsimtā uz Rīgu, tāpat kā uz citām Krievijas impērijas pilsētām, attiecās vispārējie ar celtniecību saistītie likumi, savukārt 1813. gadā tika izdoti īpaši noteikumi par Rīgas priekšpilsētu apbūvi, kas 1820. gadā tika ietverti visaptverošos būvnoteikumos. Tajos saglabājās iepriekšējie būvniecības ierobežojumi par nocietinātās pilsētas daļas aizsardzības prasībām, bet tika ieviests priekšpilsētas dalījums piecās zonās, kuru robežās apbūves ierobežojumi bija atšķirīgi. Būvnoteikumus papildināja arī prasība pēc obligātas paraugfasāžu izmantošanas sabiedrisko un privāto jaunbūvju celtniecībā visā Rīgas teritorijā. Paraugfasādes bija klasicisma stilā un tām vajadzēja atspoguļot apgaismības ideālus.

Tikai pēc Rīgas pilsētas vaļņu nojaukšanas un 1866. gada būvnoteikumu izdošanas sākās daudzstāvu mūra namu celtniecība ne vien no fortifikācijām atbrīvotajā teritorijā, bet arī bijušajās priekšpilsētās.

Var secināt, ka priekšpilsētu loma 19. gadsimta pirmās puses būvnoteikumos pakāpeniski mainījās. No vienas puses, obligātā paraugfasāžu izmantošana sekmēja viendabīgu priekšpilsētu veidolu, no otras – Rīgas cietokšņa statuss ierobežoja to attīstības iespējas, kas mainījās tikai 19. gadsimta otrajā pusē pēc vaļņu nojaukšanas.

The Role of Suburbs in Riga's Building Regulations of the First Half of the 19th Century

Beāte Lielmane

Faculty of History and Philosophy, University of Latvia

Building regulations is one of the main means of shaping and regulating a city, showing contemporary ideas about city development. Therefore, by comparing the building regulations that were in force in the first half of the 19th century, the report aims to analyse how the perception of the role of suburbs in the future growth of the city changed, showing the gradual merging of Inner Riga and the suburbs.

In the 19th century, Riga underwent significant changes in its territorial development, which altered the interaction between the city centre and suburbs. In the building regulations of the early 19th century, one of the main aspects was Riga's role as a fortress, which meant burning the suburbs for defence purposes of Inner Riga.

In the 19th century, Riga like other cities of the Russian Empire was subject to general building laws, but in 1813 special regulations concerning suburban development of Riga were published, and in 1820 they were included in comprehensive building regulations. They retained the previous building restrictions regarding the defence of the fortified part of the city but introduced the division of suburbs into five zones with different building restrictions. The building regulations were supplemented by the mandatory use of model façades in new public and private buildings in the territory of Riga. The model façades were neoclassical and they were supposed to reflect the ideals of the Enlightenment.

Only after the demolition of Riga's ramparts and issuance of new building regulations in 1866 did the construction of multi-storey masonry buildings began – not only in the territory freed from fortifications but also in the former suburbs.

It can be concluded that the role of suburbs in the building regulations of the first half of the 19th century changed gradually. On the one hand, the mandatory use of model façades contributed to forming a more homogeneous appearance of the suburbs; on the other hand, the status of Riga as a fortress limited their possibilities for development, which changed only in the second half of the 19th century after the demolition of the ramparts.

Papes ciema 20. gs. 20.–30. gadu ikdienas dzīves rekonstrukcija

Kārlis Fogelis

Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs

Papes ciems atrodas Kurzemes dienvidrietumos, 270 km no Rīgas un 12 km no Rucavas pagasta centra, Baltijas jūras krastā. Līdz mūsdienām apdzīvotajā ciemā saglabājusies vēsturiskā 19. gs. beigū un 20. gs. pirmās puses tradicionālā tautas celtniecības apbūve. Balstoties uz Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta etnogrāfisko materiālu krātuves materiāliem, Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja zinātnisko arhīvu un autora 2020.–2022. gada veiktajām ekspedīcijām, iespējams rekonstruēt 20. gs. 20.–30. gadu piejūras ciema iedzīvotāju ikdienas dzīvi.

Ciema iedzīvotāju ikdienas dzīves ritms bija pielāgots būtiskākajam iztikas un ienākuma avotam – jūras zvejniecībai. Minētajā nodarbē apvienojās vairāki viensētu vīriešu kārtas pārstāvji, bet sievietes un bērni palīdzēja ar darbiem, kas bija saistīti ar jūras zvejas rīku un palīgrīku apkopi.

Papildus galvenajai nodarbei katrai saimniecībai piederēja piemājas zemes gabals vai citos gadījumos arī pie Trumpenieku pļavām (viens no četriem Papes ciema teritoriālajiem iedalījumiem). Piederošajās zemēs cilvēki nodarbojās arī ar lauksaimniecību, lopkopību un zemkopību. Atkarībā no gadalaika mainījās iedzīvotāju nodarbe – vasarās tā bija lauksaimniecība, lopkopība un jūras zveja, ziemas mēnešos – meža darbi un iesaiste ciema sabiedriskajā dzīvē.

Papes ciems ir viens no retajiem Latvijas piejūras ciemiem, kurā līdz pat mūsdienām ir saglabājusies vēsturiskā apbūve, un, pateicoties etnogrāfiskajās ekspedīcijās ievāktajai daudzveidīgajai informācijai, ir iespējams rekonstruēt viena piejūras ciema iedzīvotāju ikdienas dzīves ritējumu. Tādējādi viena ciema piemērs var sniegt atbildes arī uz jautājumiem par dzīvi pārējos Dienvidkurzemes zvejnieku ciemos.

Reconstruction of Everyday Life in the Village of Pape in the 1920s–1930s

Kārlis Fogelis

Ethnographic Open-Air Museum of Latvia

The village of Pape is located in the south-western part of Kurzeme, 270 km from Riga and 12 km from the centre of Rucava parish, on the coast of the Baltic Sea. The village, which has been populated up to this day, has preserved the historical traditional vernacular architecture of the late 19th century and early 20th century. Based on the materials of the Repository of Ethnographic Material of the Institute of Latvian History, University of Latvia, the scientific archive of the Latvian Ethnographic Open-Air Museum, and the expeditions carried out by the author in 2020–2022, it is possible to reconstruct the daily life of the inhabitants of seaside villages in the 1920–1930s.

The rhythm of daily life of the villagers was adapted to the most important source of sustenance and income – sea fishing. Several male members of a homestead joined together for the aforementioned activity, while women and children helped with work related to maintenance of the fishing gear and auxiliary tools.

In addition to the main occupation, each homestead owned a plot of land around the house or, in other cases, land near Trumpenieki meadows (one of the four territorial divisions of Pape village). On this land people also engaged in agriculture, animal husbandry, and crop-growing. Depending on the season of the year, the occupation of the inhabitants changed: in summer it was agriculture, animal husbandry, and sea fishing, while in winter months – forest works and involvement in the village's social life.

The village of Pape is one of the few seaside villages in Latvia, where the historical buildings have been preserved to this day, and thanks to the diverse information collected during ethnographic expeditions, it is possible to reconstruct the procedure of inhabitants' daily life in this seaside village. Thus, the example of one village can provide answers to questions about life in other fishing villages in the southern part of Kurzeme.

Gurviča alus darītava: ieskats Daugavpils rūpniecībā, 1860–1940

Kristaps Jumis

Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejs

Daugavpils bija viena no Krievijas impērijas pilsētām, kur 19. gadsimta otrajā pusē strauji attīstījās rūpniecība, ko lielā mērā nodrošināja nozīmīga dzelzceļa mezgla izveide. Uzplaukums bija saskatāms visās jomās, tai skaitā alus rūpniecībā. Gurviča alus darītava bija viena no rūpnīcām, kura uzsāka savu darbību līdz ar dzelzceļa mezgla attīstību pilsētā. Rūpnīca bija nozīmīga ar tās ražošanas apjomiem un ilgtspējību. Pētot Gurviča alus darītavas vēsturi, mēs iegūstam ieskatu ne tikai rūpniecības attīstībā ārpus Rīgas, bet arī par šī uzņēmuma vadītāja lomu sabiedrībā.

Gurviča alus darītava darbojās no 1860. līdz 1940. gadam, kļūstot par lielāko alus darītavu reģionā. Neskatoties uz garo darbības periodu, tās vēsture ir maz pētīta. Tēma par Daugavpils rūpniecību un tās īpašniekiem tiek aplūkota pilsētas un Daugavpils ebreju vēstures pētījumos. Svarīgi ir atzīmēt, ka šie darbi aplūko rūpniecības tēmu virspusēji. Ņemot vērā Daugavpils rūpniecības straujo attīstības tempu, ir svarīgi saprast pilsētas rūpniecības un sabiedrības mijiedarbību.

Šis pētījums ir balstīts dokumentu analīzē. Nopietna problēma pētījuma laikā radās ar dokumentu pieejamību (liela daļa dokumentu vai nu iznīcināti, vai arī atrodas Baltkrievijas arhīvos), kas traucēja iegūt pilnīgu skatījumu uz rūpnīcas iekšējo darbību. Pētījumā izmantotas atskaites par rūpniecību, laikraksti un domes sēžu izraksti, kas ļāva konstatēt ne tikai rūpniecības apjomus, bet arī raksturot rūpnīcas īpašnieka lomu sabiedrībā. Gurviča alus darītava bija viena no lielākajām alus darītavām Vitebskas guberņā, turklāt tā bija viena no tehnoloģiski attīstītākajām alus darītavām, kas spēja darboties līdz pat 1940. gadam. Rūpnīcas īpašniekam bija ievērojama ietekme notiekošajā pilsētā.

Gurvich Beer Brewery: An Insight into Daugavpils Industry, 1860–1940

Kristaps Jumis

Daugavpils Local History and Art Museum

Daugavpils was one of the cities in Russian Empire, which, during the second half of the 19th century, saw a fast growth in industry, which was mostly ensured by the development of a significant railway junction. The growth was visible in all fields, including the beer brewing. Gurvich Beer Brewery was among the factories that started its operation with the development of the railway junction in the city. The brewery is significant with its production and longevity. By researching the history of this brewery we get a glimpse of the industrial development outside of Riga and also of the role of the owner of this enterprise in society.

Gurvich Beer Brewery operated from 1860 to 1940, during which time it became one of the biggest breweries in the region. Regardless of the long period of operation, its history is little studied. The topic of Daugavpils industry and owners of industrial enterprises has been viewed within the studies of the history of the city and of the Jewish Community in Daugavpils. It is important to note that these works treat the subject of industry only superficially. Considering the rapid pace of Daugavpils industrial development, it is important to understand the interaction between the industry and the society of the city.

This research is based on analysis of documents. In the course of the research, a serious problem arose concerning the availability of the documents (a large part of the documents either have been destroyed or are being kept in Belarusian archives), which made it difficult to get a full view of the brewery's internal history. Reports about the production, newspapers, and city council documents not only show the size of the production of the brewery but also describe the owner's role in society. Gurvich Beer Brewery was one of the biggest breweries in Vitebsk Governorate, and moreover, it was one of the most technologically developed breweries that managed to operate up until 1940. The owner of the brewery had a considerable influence on what was happening the city.

Latvijas Republikas elektrifikācijas plāni un to realizācija, 1919–1940

Andris Gailis

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Tautas frontes muzeja nodaļa

Latvijas Republikā jau no pirmajām tās pastāvēšanas dienām tika veidoti grandiozi plāni, kuri paredzēja visas Latvijas teritorijas elektrifikāciju un vienotas elektrības sistēmas izveidi. Darbs “Latvijas Republikas elektrifikācijas plāni un to realizācija 1919.–1940. gadā” atspoguļo garo un sarežģīto ceļu līdz vienota elektrības tīkla izveidei starpkaru Latvijas teritorijā. Darba mērķis ir izpētīt valsts elektrifikācijas un elektrības apgādes ieceres, kā arī to realizāciju 1919.–1940. gadā.

Darbā dots ieskats elektrības ražošanā līdz Latvijas neatkarības iegūšanai, lai parādītu jaunās valsts izejas pozīcijas šajā nozarē, kā arī apkopotu dati par elektrifikācijas plāniem un institūcijām starpkaru periodā, kas tieši vai netieši izstrādāja un organizēja plānus.

Darba izstrādē lietota vēsturiski aprakstošā metode, strādājot gan ar arhīvu materiāliem, gan publikācijām presē, gan zinātnisko literatūru un laikabiedru atmiņām, tādējādi aprakstot hidroelektrostacijas celtniecības un elektrifikācijas tīkla izveides plānus, viedokļus par tiem un to realizāciju. Izmantota arī salīdzinošā metode, pētot kopsakarības starp dažādām spēkstacijām Latvijā un to, kā tās risināja līdzīga rakstura problēmas. Uzmanība tika pievērsta arī starptautiskajam aspektam – kā tieši lielvalstu un mazo valstu sarežģītās savstarpējās attiecības ietekmēja elektrības ražošanas attīstību Latvijas Republikā un ar ko tā atšķīrās no pārējo Baltijas valstu attīstības nozarē.

Lai gan visā valstī līdz 1940. gadam netika izveidots vienots elektrības tīkls, tomēr tika uzcelta liela spēkstacija Ķegumā, turklāt ievākta plaša informācija par Latvijas hidroloģiju, kas tādējādi ļāva uzskatīt valsts darbību elektrifikācijas jomā par veiksmīgu.

Electrification Plans of the Republic of Latvia and Their Realisation, 1919–1940

Andris Gailis

Popular Front Museum, National History Museum of Latvia

In the Republic of Latvia, grandiose plans were created from its first days, which envisaged electrification of the entire territory of Latvia and creation of a unified electricity system. The paper “Electrification Plans of the Republic of Latvia and Their Realisation in 1919–1940” reflects the long and complicated path to the creation of a unified electricity network in interwar Latvia. The aim of the work is to explore the plans for the country’s electrification and electricity supply and their realisation in 1919–1940.

The paper provides an insight into the production of electricity until Latvia gained its independence, in order to show the starting positions of the new country in this sector. Also, data have been collected on electrification plans and institutions in the interwar period that directly or indirectly developed and organised the plans.

The historical-descriptive method was used in the development of the work, using archival materials, publications in the press, scientific literature, and memories of contemporaries, thus describing the plans for the construction of the hydroelectric power plant (HPP) and the creation of the electrification network, opinions on them, and their implementation. The comparative method was also used while studying the connections between different power plants in Latvia and the way they solved problems of a similar nature. Attention has also been paid to the international aspect: how exactly the complex mutual relations of great powers and small countries affected the development of electricity production in the Republic of Latvia and what made it different from the development of electricity sector in other Baltic States.

Although no unified electrical network was established in the country until the 1940s, a large HPP was built in Ķegums, and moreover, extensive information on Latvia’s hydrology was collected, which made it possible to consider the country’s activities in the field of electrification to be successful.

“Politiskā bezprāta gūstā”. Iskolata režīma īstenotie Vidzemes iedzīvotāju aresti un deportācija 1918. gada februārī: situācija Valmierā un tās apriņķī

Laura Kļaviņa

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

Pirmais pasaules karš un tam sekojošā Februāra revolūcija izraisīja ne tikai politiskas un saimnieciskas, bet arī būtiskas sociāla rakstura izmaiņas. Jaunās realitātes iespaidā sabiedrībā vairs nespēja funkcionēt līdz tam ierastās tiesiskās un tikumiskās normas, sekmējot cilvēku savstarpējo attiecību brutalizāciju. Turklāt kara un revolūcijas izraisītās jukas kombinācijā ar iedzīvotāju samērā augsto izglītības līmeni lielai daļai Latvijas sabiedrības bija padarījušas pievilcīgu sociālās vienlīdzības ideju un tās radikālo izpausmi – lieliniecismu.

1917. gada novembrī Vidzemē (Valkas, Valmieras, Cēsu apriņķī un vācu neokupētajā Rīgas apriņķa daļā) varu pakāpeniski savās rokās pārņēma augstā izveidotā Latvijas Strādnieku, kareivju un bezzemnieku deputātu padome ar tās izpildkomiteju – Iskolatu. Lielinieku režīms pastāvēja nepilnus trīs mēnešus, tomēr Iskolats paguva uzsākt radikālas politiskas, saimnieciskas un sociālas reformas, kuras pārtrauca Vācijas armijas uzbrukums un tam sekojošā Vidzemes okupācija 1918. gada februārī. Lai izvairītos no iespējamām vācu represijām pret lieliniekiem un viņu atbalstītājiem par iepriekšējos mēnešos īstenoto teroru un pēdējo reizi apliecinātu režīma represīvo raksturu, 18. februārī Iskolats pieņēma lēmumu arestēt visus “kontrrevolucionārus” un aizdomās par to turētās personas un izsūtīt no Latvijas.

Referātā, balstoties uz Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva un Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentiem, tā laika preses materiāliem un laikabiedru atmiņām, raksturota arestu un deportācijas norise Valmierā un tās apriņķī. Analizētie piemēri ļauj ne vien rekonstruēt šo notikumu lokālā mērogā, bet arī izdarīt plašākus vispārinošus secinājumus par pirmā lielinieku terora raksturu, tā motivāciju, metodēm, iesaistīto personu loku. Vienlaikus šo procesu analīze kopumā atklāj arī deportācijas kā padomju terora akcijas sākotni, kas liek mainīt ierasto uzskatu, ka pirmā iedzīvotāju masu deportācija no Baltijas valstīm ir norisinājusies vien 1941. gada 14. jūnijā.

“In the Captivity of Political Insanity”. Arrests and Deportation of Inhabitants of Vidzeme Carried out by Iskolat Regime in February 1918: The Case Study of Valmiera and Its District

Laura Kļaviņa

National History Museum of Latvia

The First World War and the following February Revolution of 1917 not only created political changes and economic chaos, but also led to major changes in society. The new reality fostered the destruction of collective consciousness and the previous legal and moral standards. The pre-war society ceased to exist, contributing to a certain brutalisation of human relations. Furthermore, the chaos of war and revolution, combined with the relatively high level of education of the population, had made the idea of social equality and its radical expression – Bolshevism – attractive to a large part of Latvian society.

In November 1917, the Latvian Council of Workers, Soldiers, and Landless Deputies with its executive committee (Iskolat), established in August 1917, gradually took power in Vidzeme (districts of Valka, Valmiera, and Cēsis, and the part of Riga district not occupied by the German army). The Bolshevik regime lasted less than three months, nevertheless, Iskolat succeeded in initiating radical political, economic, and social reforms interrupted by the attack of the German army and the following occupation of Vidzeme in February 1918. To avoid possible repressive measures against the Bolsheviks and their supporters for the terror that they had carried out in the previous months, and for the last time to confirm the repressive nature of the regime, on February 18, Iskolat decided to arrest all “counter-revolutionaries” and suspects for counter-revolutionary activities and deport them from Latvia.

Based on documents from the Latvian State Archives of the Latvian National Archives, Latvian State Historical Archives, press materials and memories of contemporaries, the paper describes the procedure of arrests and deportation in Valmiera and its district. The examples analysed allow not only reconstructing this event on a local scale, but also to make wider generalising conclusions about the nature of the first Bolshevik terror, its motivation, methods, and the range of people involved. At the same time, the analysis of these processes reveals the beginning of the deportation as a method of Soviet terror, which makes one change the usual opinion that the first mass deportation of people from the Baltic states took place only on 14 June 1941.

Latvijas Tiesu palātas darbība, 1918–1934

Samanta Fiļimonova

Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Latvijas Tautas padome 1918. gada 6. decembrī pieņēma “Pagaidu nolikumu par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību”. Tiesu palāta likumā definēta kā pirmās instances tiesa krimināllietās un otrās instances tiesa apgabaltiesās pieņemto lēmumu izskatīšanā apelācijas kārtībā. Tiesu palāta bija būtiska Latvijas tiesu sistēmas instance, kuras pakļautībā bija pārējo tiesu resoru darbības, tas ir, apgabaltiesas, mirtiesas un pagasttiesas, kā arī tā pārstāvēja Zinātnisko Tiesu ekspertīzes institūtu. Latvijas Tiesu palātas darbība laika posmā no 1918. līdz 1934. gadam ir nepietiekami izpētīta Latvijas historiogrāfijā. Pētījuma mērķis ir raksturot Latvijas Tiesu palātas izveidi, tās attīstību un darbības galvenos pamatprincipus laika posmā no 1918. līdz 1934. gadam, galveno vērību pievēršot tās izveidošanās apstākļiem un struktūras raksturojumam. Darbā izmantotas trīs pētniecības metodes – vēsturiski ģenētiskā metode, struktūru sistēmu metode, sintēzes metode.

Tiesu palātas izveidošanās un attīstības visgrūtākais laika posms bija no 1918. gada līdz 1921. gadam – trūka personālsastāva un telpu, kā arī valstī bija liels noziedzības līmenis, papildu tam Tiesu palāta no 1919. gada janvāra līdz aprīlim tika likvidēta, kas radīja lielu slodzi Liepājas apgabaltiesas darbiniekiem. Tiesās strādājošajiem paralēli aktīvajam un organizatoriskajiem darbiem bija jāizstrādā likumi. Tiesu palātas produktīvākie gadi bija no 1923. gada līdz 1934. gadam. Šis bija laiks, kad tieslietu sistēma tika nostiprināta. Lai tiesas procesu varētu veikt taisnīgāk un bez jebkādām kļūdām, bija nepieciešami gan pierādījumi, gan ekspertīzes, kas arī bija galvenais Tiesu palātas uzraudzībā esošā Zinātniskā Tiesu ekspertīzes institūta uzdevums.

Activity of the Latvian Chamber of Courts, 1918–1934

Samanta Filimonova

Museum of the History of Riga and Navigation

On 6 December 1918, the People's Council of Latvia adopted the Temporary Regulations Concerning the Latvian Courts and Litigation Procedure. The Chamber of Courts is defined in law as a court of first instance in criminal cases and a court of second instance in appeal proceedings of decisions made by regional courts. The Chamber of Courts was an important institution of the Latvian court system, which was responsible for the activities of the other court branches, i. e. district courts, magistrates' courts, and parish courts, as well as represented the Scientific Institute of Forensic Expertise. The activities of the Latvian Chamber of Courts in the period 1918–1934 have not been sufficiently researched in Latvian historiography. The aim of this research is to describe the establishment of the Latvian Chamber of Courts, its development, and the basic principles of its operation in the period from 1918 to 1934, focusing on the circumstances of its establishment and the description of its structure. Three research methods have been used: the historical-genetic method, the structural systems method, and the synthesis method.

The most difficult period in the establishment and development of the Chamber of Courts was from 1918 to 1921 – there was a shortage of staff and premises, as well as a high level of crime in the country, in addition to which the Chamber of Courts was abolished from January to April 1919, which created a heavy workload for the staff of the District Court of Liepāja. Alongside their active and organisational work, the people working in the courts had to develop laws. The most productive years of the Chamber were from 1923 to 1934, which was the time when the justice system was strengthened. Both evidence and expertise were needed to ensure a fair and error-free trial, which was the main task of the Scientific Institute of Forensic Expertise, under the supervision of the Chamber of Courts.

Latviešu pareizticīgās draudzes 1920.–1940. gadā: Ļaudonas draudzes piemērs

Baiba Pazāne

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Kopš 19. gs. vidus pareizticīgo draudžu skaits Latvijas teritorijā auga, tādējādi palielinājās arī pareizticības nozīme reģionā. Viena no pirmajām draudzēm, kas tika nodibināta šajā laikā, bija Ļaudonas latviešu pareizticīgā draudze. Tā bija viena no lielākajām draudzēm, savu statusu saglabājot visu starpkaru periodu. Ļaudonas draudze bija piemērs tam, kā starpkaru periodā darbojās latviešu pareizticīgās draudzes. Referāta mērķis ir ar Ļaudonas draudzes piemēru atspoguļot latviešu pareizticīgajām draudzēm raksturīgas kopīgās tendences Latvijā starpkaru periodā. Referātā tiks izmantotas vēsturiski ģenētiskā vēstures pētniecības metode, to papildinās vēsturiski salīdzinošā un statistikas metodes.

Pēc Pirmā pasaules kara Ļaudonas draudze piedzīvoja tās pašas problēmas, ar kurām saskārās pārējās Latvijas Pareizticīgās Baznīcas (LPB) paspārnē esošās latviešu draudzes. Pirmkārt, draudzes materiālais stāvoklis. Pēc kara LPB ekonomiskais stāvoklis nebija viegls, tāpēc sniegt finansiālu atbalstu tā varēja tikai tām draudzēm, kuru stāvoklis bija zem kritiskās robežas. Tā, piemēram, Ļaudonas dievnams bija ļoti sliktā tehniskā stāvoklī, pretendējot uz LPB vadības sniegto atbalstu. Tomēr tas bija nepietiekams un sedza vien dažas kosmētiskā remonta izmaksas. Otrkārt, tūlītēju risinājumu prasīja nekustamo īpašumu jautājumu sakārtošana. No tā bija atkarīga gan draudzes neatkarība saimnieciskajā dzīvē, gan iespēja rast papildu ienākumu avotus, piemēram, iznomājot draudzei piederošos īpašumus. Treškārt, lielu darbu prasīja klēra un draudzes garīgās dzīves organizēšana. Sāpīgākais jautājums 20. gadu sākumā bija priesteru neesamība draudzē, kas palika neatrisināts līdz pat 1927. gadam. Tomēr kopējā atmosfēra draudzē visā aplūkotajā laika periodā bija saspringta. Pastāvēja nozīmīgas pretrunas starp klēru un draudzes laicīgo vadību – draudzes padomi. Tāda situācija saglabājās līdz pat 1930. gadu beigām, veicinot biežu klēra mainību draudzē.

Latvian Orthodox Parishes in 1920–1940: Example of Ļaudona Parish

Baiba Pazāne

Faculty of History and Philosophy, University of Latvia

The number of Orthodox parishes in Latvia increased in the middle of 19th century, and hence, the importance of the Orthodoxy grew in this region as well. One of the first Orthodox parishes established during this time period was the Latvian Orthodox Parish of Ļaudona. It had a large number of parishioners and maintained the status of the largest Orthodox parish of Latvia during the entire interwar period. The example of Ļaudona parish shows how Latvian Orthodox congregations functioned in the interwar period.

The aim of the paper is to reflect on the common trends and characteristics of Latvian Orthodox parishes through the example of Ļaudona parish in 1920–1940. The methods used include the historical-genetic method, complemented by historical comparative and statistical methods.

After the First World War, Ļaudona parish had to face the same problems as the rest of Latvian Orthodox parishes under the management of the Latvian Orthodox Church (LOC). First, the financial situation of the Ļaudona parish was difficult. After the war, the economic situation of the LOC was complicated, therefore it could provide financial support only to those congregations whose situation was below the critical limit. The church of Ļaudona was in an extremely bad technical condition and it required urgent restoration works. OCL provided financial support, however, it was insufficient covering only some cosmetic repair costs. Second, it was important to settle the real estate issues immediately, since the economic independence of the congregation depended on it. The third problem was that in the early 1920s the congregation did not have its own priest, and this issue remained unsolved until 1927. The following years saw mutual disagreements between the clergy and the secular leadership of the parish. This caused frequent changes of spiritual leaders until the end of 1930.

Admirālis Arčibalds Keizerlings (1882–1951): jaunas dimensijas pazīstamam tēlam

Demurs Harebovs

Latvijas Valsts vēstures arhīvs

Admirālis Arčibalds Pēteris Teofils fon Keizerlings bija vācbaltiešu izcelsmes virsnieks, kurš galvenokārt pazīstams militārās vēstures pētniecības jomā kā Latvijas kara flotes, jeb pēc sākotnējā nosaukuma – Jūras krastu aizsardzības eskadras pirmais komandieris no 1924. līdz 1931. gadam. Viņu varēja raksturot kā enerģisku, mērķtiecīgu un spējīgu virsnieku, kurš bija populārs savu padoto vidū, un kuram bija plašas zināšanas un pieredze Krievijas–Japānas kara un Pirmā pasaules kara kaujas laukos. Tomēr Arčibalda Keizerlinga militārajai karjerai bija vēl viena šķautne, par kuru Latvijas historiogrāfijā tikpat kā nekas nav minēts, un tā bija viņa tendence atrasties svarīgu notikumu, pat avantūru epicentrā.

Ieskats Arčibalda Keizerlinga biogrāfijā atklāja viņa klātbūtni notikumos īsi pirms Krievijas–Japānas kara sākuma, izglābšanos no nāvēssoda Pirmā pasaules kara laikā un dažādās nestandarta lomās Latvijas Neatkarības kara laikā. Keizerlinga aiziešana no Latvijas armijas dienesta arī nebija vienkārša, ņemot vērā konkrētās situācijas politiskos aspektus, un pat viņa dēla piedzīvojumu pilno dzīvi savā veidā varēja uzskatīt par tēva iesāktā turpinājumu.

Referāta mērķis ir izpētīt Arčibalda Keizerlinga biogrāfiju, pievēršot uzmanību viņa dzīves un karjeras spilgtākajiem brīžiem. Aktualitāti var pamatot ar Keizerlinga nozīmīgumu Latvijas kara flotē un apkopjoša darba neesamību par vienu no svarīgākajiem starpkaru perioda Latvijas bruņoto spēku virsniekiem. Darba izstrādē izmantoti tādi avoti un literatūra kā Roberta Keizerlinga sarakstītā dzimtas biogrāfija, Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva nepublicētie dokumenti, 20. gadsimta 30. gadu Latvijas preses izdevumi, kā arī Ērika Jēkabsona, Edgara Andersona un Ērika Priedīša darbi par Latvijas Neatkarības karu, Latvijas bruņotajiem spēkiem starpkaru periodā, un specifiski – par Latvijas kara floti.

Admiral Archibald Keyserlingk (1882–1951): New Dimensions to a Familiar Character

Demurs Harebovs

Latvian State Historical Archive

Admiral Archibald Peter Theophil von Keyserlingk (Keyserling) was an officer of Baltic German descent, who is mostly known in military history as the first commander of the Latvian Naval Forces, or, as it was known at the time – Coastal Defence Squadron, from 1924 to 1931. He was described as an energetic, determined, and capable officer, who was popular among his subordinates, and having a vast amount of knowledge, both from his education as well as his experience during the Russo–Japanese war and the First World War. However, the military career of Archibald Keyserlingk has another dimension, which is mentioned very sparsely in Latvian historiography, and that is his striving to find himself in the middle of important, sometimes even questionable events.

An insight into Archibald Keyserlingk’s biography reveals his presence in pivotal events before the outbreak of the Russo–Japanese war, escaping a death penalty during the First World War, and his multiple roles during the Latvian War of Independence. His retirement from the commanding position in the Latvian Navy was also controversial, and even the adventurous life of his son could be seen as a continuation of what the father had started.

The purpose of the study is an analysis of the biography of Archibald Keyserlingk, focusing on the most pivotal moments of his life and career. The topicality of this subject can be justified by Keyserlingk’s importance as the first commander of the Latvian Navy, as well as a lack of a comprehensive summary on one of the most remarkable Latvian officers of the interwar period. The research is based on several sources: the family history written by Robert Keyserlingk, unpublished documents from the National Archives of Latvia, Latvian State Historical Archive, Latvian press editions from the 1930s, as well as books on the Latvian War of Independence, the Latvian Army during the interwar period, and specifically – the Latvian Navy, by Ēriks Jēkabsons, Edgars Andersons, and Ēriks Priedītis.

20. gadsimta mākslas un politiskās varas simbioze mākslinieka un Latvijas armijas virsnieka Herberta Mangolda dzīvē un daiļradē

Monta Gintere

Latvijas Mākslas akadēmija

Herberts Mangolds (1901–1978) līdztekus aktīvai iesaistei mākslas pasaulē sevi spoži apliecināja arī dienestā Latvijas armijā, kurā brīvprātīgi iestājās 1919. gadā, lai piedalītos Latvijas Neatkarības karā. Viņš turpināja dienestu, 1920. gadā iegūstot virsnieka pakāpi un 1933. gadā saņemot Triju Zvaigžņu piektās šķiras ordeni kā Smagās artilērijas pulka 3. baterijas komandieris. Pašreizējā dalība cīņās par Latvijas neatkarību un teicamās militārās spējas izrādījās liktenīgas līdz ar padomju okupāciju Latvijā, kad Mangoldu apcietināja 1941. gada 14. jūnija masu deportāciju laikā.

Latvijas teritorijā Mangolds atgriezās 1968. gadā. Izsūtījumā pavadītais laiks izdzēsa viņa vārdu no mākslas vides, tāpēc Latvijas mākslas vēsturē viņš pašlaik ir maz pazīstams. Tēmas aktualitāti apliecina arī pieaugošā kolekcionāru interese par Mangolda mākslas darbiem, to skaitā par Kuzņecova fabrikas porcelānu, kas apgleznots pēc viņa metiem.

Pētījuma mērķis ir apzināt Herberta Mangolda lomu un pienesumu Latvijas mākslas vēsturē, aptverot plašo un daudzveidīgo mākslinieka darbu krājumu. Referātā izmantota biogrāfiskā metode, Mangolda dzīvesgājumu un radošo darbību skatot mijiedarbībā ar laikmeta vēsturiskajiem notikumiem un politisko režīmu maiņām Latvijas teritorijā 20. gadsimtā. Izvēlēta metode uzsver ne tikai personības neatkarību, bet arī tās pielāgošanos mainīgās vides apstākļiem, kā arī ļauj izprast pārmaiņu procesus sabiedrībā un kultūras telpā.

Militārās un mākslas jomas pārklāšanās ikdienā ļāva Mangoldam iesaistīties vairāku valsts līmeņa projektu īstenošanā – viņš bija viens no pirmo Latvijas armijas formastērpu dizaina autoriem, kā arī izveidoja Viestura ordeņa zīmes metu. Kā vēsturiski nozīmīga liecība jāmin arī izsūtījuma laikā tapušie akvareļi, kas uzlūkojami kā dokumentāli kadri un ziņas par nometinājumā aizritējušo laiku.

Symbiosis of Art and Political Power of the 20th Century in the Life and Creative Activity of Herberts Mangolds, Artist and Latvian Army Officer

Monta Gintere

Art Academy of Latvia

Herberts Mangolds (1901–1978), alongside his active involvement in the field of art, also attested excellent abilities in the service of the Latvian Army, which he voluntarily joined in 1919 to participate in the Latvian War of Independence. He continued the service attaining the rank of officer in 1920 and receiving the Order of the Three Stars, 5th Class, in 1933 as the commander of the 3rd Battery of the Heavy Artillery Regiment. His self-sacrificing participation in battles for Latvia's independence and his excellent military capabilities proved fatal as the Soviet occupation of Latvia started – Mangolds was arrested during the mass deportations of 14 June 1941.

Mangolds returned to the Soviet Latvia in 1968. The time spent in exile erased his name from the artistic environment, therefore, he is currently little known in the history of Latvian art. The topic is also relevant thanks to the growing interest of collectors in Mangolds' artworks, including the porcelain of the Kuznetsov factory, painted after his designs.

The aim of this research is to survey the contribution of Herberts Mangolds to the history of Latvian art, covering the wide and multiform collection of the artist's works. The biographical approach used in the preparation of this paper views Mangolds life and creative activity in interaction with the historical events of the era and changes of political regimes in the territory of Latvia in the 20th century. The chosen method emphasises not only the individuality of the artist's personality, but also his adaptiveness to the conditions of the changing environment.

Overlapping of the military and art spheres in Mangolds' daily life allowed his involvement in the implementation of several government projects – he was one of the authors who designed the first Latvian army uniforms, and created the design for the Order of Viesturs. His watercolours made during exile present a historically significant evidence, which can be viewed as documentary images representing the time spent in the correctional labour camp.

Latviešu karavīru Zedelgemas karagūstekņu nometnē radītie mākslas darbi kā nozīmīgs sava laika vēstures izziņas avots

Inese Gātere

Latvijas Mākslas akadēmija

Apkopojot svarīgākos pieturas punktus, kas līdz šim veikti mākslas zinātnes un vēstures pētniecības kontekstā, jāsecina, ka līdz šim ir maz publikāciju, kas atspoguļo latviešu leģionāru nometnēs radītos mākslas darbus, un to ietekmi uz vēstures avotu pētniecību.

Karavīri 1945. gada pavasarī nonāca Rietumu sabiedroto gūstā, kur sākotnēji tika ieslodzīti Putlosas nometnē, bet vēlāk pārvietoti uz Beļģijas teritorijā esošo Zedelgemu. Jaunie apstākļi deva iespēju ne tikai atsegt jau pirms kara mākslas skolās iegūtās iemaņas, bet arī atklāt tās no jauna.

Šobrīd Latvijas muzeju fondos atrodas vairākas vienības (iespiedgrafikas, zīmējumi, akvareļi), kas atklāj ne tikai gūstekņu talantu, bet dod norādes uz Zedelgemas nometnes ikdienu, tā sniedzot detalizētu izziņas avotu; radot starpdisciplināru platformu tālākajiem pētījumiem.

Pētniecībā tika izmantotas sekojošas pētniecības metodes: salīdzināšanas – ļāva atsegt kopsakarības, un tuvināt dažādus redzespunktus noteiktos ģeopolitiskos apstākļos; vēsturiskā – restaurēt mākslas telpu un vidi, palīdzot nonākt līdz bēgļu nometnes politiskās un mākslas telpas konstruēšanas izejas sākuma punktam; biogrāfiskā – atklāja katras mākslas personības unikālo dzīves gājumu, papildinot pētāmo tēmu ar mazāk zināmu mākslinieku dzīves datiem. Ikonogrāfiskā, formālā un psiholoģiskā mākslas analīze palīdz dziļāk atklāt mākslas darba būtību un vēstījumu.

Zedelgemas nometnē un kaujas laukā tapa zīmējumi un akvareļi, kas attēloja kara realitāti, kā arī gūstekņu nometnes ainas. Limitētais resursu klāsts veicināja radoši izpausties gan iespiedgrafikas darbos, gan sadzīves diktētu mākslas darbu radīšanā. Veidojot unikālu laikmeta liecību avotu, kas sniedz Latvijas mākslā un vēsturē jaunu ieskatu.

Works of Art Created by Latvian Soldiers in Zedelgem Prisoner of War Camp as a Valuable Historical Resource

Inese Gātere

Art Academy of Latvia

Many of the artists who fought in German military divisions during the Second World War were captured by the Western Allies in late April and early May of 1945, interned in the Putlos camp, and later relocated to Zedelgem in Belgium. During their captivity, some of them rekindled their artistic abilities, which they had honed in the art schools they had attended before the war. For others, the opportunity to artistically document their surroundings in a direct and unmediated manner presented a new avenue for recording history.

There are only a few existing publications that delve into the artworks produced by Latvian legionnaires and, through art analysis, explore their broader implications for historical research.

Today, the archives of the Museum of the Occupation of Latvia and the Latvian War Museum house extensive collections of art that showcase the creativity of the imprisoned individuals, also offering insights into the daily life within Zedelgem camp. These archives provide a unique perspective on the involvement of the prisoners in the historical events and serve as a valuable resource for interdisciplinary research endeavours.

The following research methods were used: the comparative method revealed correlations and examined various viewpoints within specific geopolitical conditions; the historical method facilitated the reconstruction of the artistic and political dimensions within the refugee camp and helped establish a chronological framework for the events; the biographical method shed light on the distinct life trajectories of each artist, supplementing the research with lesser-known artists' life data and an overview of their creative processes; iconographic, formal, and psychological analyses of the art works unveiled their in-depth meanings and messages.

Conclusions have been made that the works of art produced in Zedelgem camp and on the battlefield portrayed the harsh realities of war and life within the POW camp and constitute a unique source of evidence from that era, offering a fresh perspective on the art and history of Latvia.

Alternatīvā lasīšanas kultūra Latvijas PSR 20. gadsimta 50. gados pēc Kaspara Aleksandra Irbes dienasgrāmatas

Signe Šēnfelde

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Zinātniskajiem lasījumiem piedāvātā pētījuma fokusā ir Kaspara Aleksandra Irbes (1906–1996) 20. gadsimta 50. gadu ieraksti dienasgrāmatā, kas veltīti vienam kultūras vidi raksturojošam lielumam – grāmatai: pieejamajai tematikai un valodām, satura un poligrāfiskajai kvalitātei, iegādes iespējām un ideoloģijas klātbūtnei saturā. Dienasgrāmatas autora ģimnāzijā gūtā izglītība, labās svešvalodu zināšanas, noturīgā interese par literatūru, kultūru un vēsturi, kas demonstrēta faktiem un detaļām bagātajos pierakstos, ļauj ieskatīties šī perioda Latvijas sabiedrisko un privāto bibliotēku lietošanas paradumos, grāmatu veikalu un Irbes iecienīto antikvariātu, kā arī Latvijas Valsts izdevniecības piedāvājumā. Izpētītais ļauj atklāt kā 20. gadsimta 50. gadu kultūras dzīve, konkrēti – grāmatas – sniedz iespēju eskeipismam, rādot padomju cilvēka adaptācijas stratēģijas dzīvei. Irbe, akcentējot jutekliskās un emocionālās pieredzes svarīgumu, intelektuāli tiecas dzīvot iekšējā emigrācijā, koncentrējoties uz citu laiku un zemju intelektuālajiem sasniegumiem, tā norobežojoties no marksistiski ļeņinskās ideoloģijas caurstrāvētās padomju un krievu migrantu sadzīves kultūras.

Biedrība “Ascendum” 2021. gadā laida klajā Kaspara Aleksandra Irbes dienasgrāmatas pirmo daļu – “Slēptā dzīve. Homoseksuāļa dienasgrāmata 1927–1949”. Darbs pie otrās daļas – 50. un 60. gadu pierakstu – sagatavošanas publicēšanai pašlaik norisinās; par šo laika periodu tapis arī maģistra darbs “Padomju kultūras dzīve kvīra acīm, balstīta Kaspara Aleksandra Irbes dienasgrāmatā”, kurā, praktizējot kvīru lasījumu un izmantojot gadījuma analīzi, ir izdevies atklāt pašreizējai historiogrāfijai un kolektīvajai atmiņai slēptu, kvīra acīm vērotu ikdienas dzīvi.

Pētījums veikts LZP projekta nr. lzp-2021/1-0167 “Starp valsts iestāžu uzraudzību un neiejaukšanos: viendzimuma seksuālo subkultūru prakses Padomju Latvijā, 1954–1991” ietvaros.

Alternative Reading Culture in Soviet Latvia in the 1950s: The Diary of Kaspars Aleksandrs Irbe

Signe Šēnfelde

Institute of Latvian History, University of Latvia

The present research focuses on the diary entries of Kaspars Aleksandrs Irbe (1906–1996) from the 1950s, which are dedicated to books in the context of the literary culture of his time. Irbe read books on many subjects and in several languages; the presence of the ideologised content in them differed, as well as their printing quality and purchase options. The author of the diary had acquired high-school education, good knowledge of foreign languages, had persistent interest in literature, culture, and history. His diary entries are rich in facts and details; they allow a glimpse into the world of public and private libraries of his time and show the offer of Soviet Latvian publishers and bookstores (including his favourite second-hand bookstores that sold pre-war books). Book reading provides an opportunity for escapism, while the economics beyond Irbe's book-consumption habits shows the adaptation strategies of the everyday life of the Soviet people. Emphasising the importance of sensory and emotional experience, Irbe intellectually lives in internal exile, focusing on the intellectual achievements of previous times and other countries, thereby distancing himself from the domestic culture, which he sees as dominated by Russian migrants and permeated by Marxist-Leninist ideology.

The research focuses on the manuscript of the second volume of Irbe's diary that is forthcoming with Ascendum Publishers (the first volume was published in 2021) and will cover the 1950s and 1960s. The author of the research has defended her master's thesis, "Soviet Cultural Life Through the Eyes of a Queer", based on the manuscript as its primary source. The thesis covered the Soviet everyday life observed through the eyes of a queer man. Such a viewpoint is an addition to the current historiography and collective memory.

The research was carried out under the Latvian Council of Science project no. lzp-2021/1-0167 "Between Surveillance and Non-Interference of State Authorities: The Practices of Same-Sex Sexual Subcultures in Soviet Latvia, 1954–1991".

Starptautiskā konference "Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi IX"

Valmieras muzejs, 2023. gada 1.–2. decembris

International Conference "Scholarly Readings of Young Historians IX"

Valmiera Museum, 1st–2nd December 2023

Piektdiena, 1. decembris / Friday, December 1st. First day of the conference will be held in English

9.00 Konferences atklāšana / Opening of the Conference

Rakstu krājuma Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi: starpdisciplināri pētījumi Latvijas vēsturē VIII (2022) atvēršana
/ Opening of collection of articles The Scholarly Readings of Young Historians VIII, 2022

Sesiju vada: Dr. hist. Eva Eihmane

- 9.30 **Edgars Plētiens**
People Who Lived in Livonian Small Towns:
Who Were They and What Did They Do?
- 9.50 **Justīne Timermane**
Runestones and Gravestones of
Östergötland: Describing the Transformation
of Social and Symbolic Commemorative
Traditions in the Viking Age.
- 10.10 **Diskusija / Discussion**
- 10.20 **Kafijas pauze / Coffee break**

Sesiju vada: Dr. hist. Ilze Boldāne-Zeļenkova

- 10.40 **Una Bērente**
Decoration Types of Ethnographic Sledges
from the 19th Century to the Beginning
of the 20th Century
- 11.00 **Jérôme Casali**
The Thomist Renaissance in Law and Politics
in the 19th and 20th Centuries
- 11.20 **Kaspars Strods**
Ansis Kaupēns' Gang (1920–1926): The Testimony
of the "Zemgale Criminal" in the Protocols of
the Preliminary Investigation
- 11.40 **Anastasija Smirnova**
Social Care Institution in Riga, Frīdriķa Street 9:
Example of the Development of the Social Care
(1912–1940)
- 12.00 **Diskusija / Discussion**
- 12.10 **Pusdienas / Lunch**

Sesiju vada: PhD Kristīne Beķere

- 13.30 **Hélène, Tabary**
The Right to Work in France (1848–1946)
- 13.50 **Justina Šumilova**
Abortion Laws from 1930s to Resistance to
the Abortion Ban Today. Philosophical and Historical
Perspectives.
- 14.10 **Diāna Hristenko**
Lithuanian Latvians in the Leadership of Evangelical
Lutheran Church in Lithuania, (1941–1951)
- 14.30 **Diskusija / Discussion**
- 14.40 **Kafijas pauze / Coffee break**

Sesiju vada: PhD Klāvs Zariņš

- 15.00 **Jean-Charles Pelao-Radiņš**
From Harmony to Unisson: The Evolution
of Diplomatic Immunities (1814–1964)
- 15.20 **Jovita Kadikinaite**
Formation of the Lithuanian-Polish Border in the
Interwar Period: A Landscape Study
- 15.40 **James Montgomery Baxenfield**
A Place Between Nations: The Idea of
a Latvian-Lithuanian State, 1884–1984
- 16.00 **Augustē Grakavinaite**
Political Relations between Lithuania and
the United States of America, 1929–1940
- 16.20 **Petar Bagarić**
The Role of the Institutions of Federal
State/People's Republic of Croatia in Delimitation of
Its Borders 1945–1956
- 16.40 **Diskusija / Discussion**

Excursion in the Museum and end of Day 1
Ekskursija muzejā un noslēgums

VALMIERA

Starptautiskā konference "Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi IX"

Valmieras muzejs, 2023. gada 1.–2. decembris

International Conference "Scholarly Readings of Young Historians IX"

Valmiera Museum, 1st–2nd December 2023

Sestdiena, 2. decembris

9.00 Reģistrācija

Sesija I

Sesiju vada: Dr. hist. Rūdolfs Brūzis

- 9.20 **Enija Zaķe**
Lubāna līdzenums dzelzs laikmetā: apbedījumu vietu ainava
- 9.40 **Kaspars Markus Molls**
Iekšzemes ūdensceļi kā kultūras un maiņas sakaru artērijas Rietumkurzemē 9.–11. gs.
- 10.00 **Eduards Plankājs**
Gaujas lībiešu kapulaukos atrasto dzīvnieku līdzapbedījumu analīze
- 10.20 **Antra Kozlova**
Sadoto roku motīvs Tukuma baznīcas 14.–18. gs. kapsētā atrastajās rotaslietās
- 10.40 **Iveta Berga–Muižniece**
Teorētiskās nostādnes viduslaiku Livonijas apģērba piederumu un rotu izpētē
- 11.00 **Diskusija**
- 11.10 **Kafijas pauze**
- Sesiju vada: PhD cand. Andrejs Gusačenko
- 11.30 **Andris Gailis**
Latvijas Republikas elektrifikācijas plāni un to realizācija 1919.–1940. gadā
- 11.50 **Laura Kļaviņa**
"Politiskā bezprāta gūstā". Iskolata režīma īstenotie Vidzemes iedzīvotāju aresti un deportācija 1918. gada februārī: situācija Valmierā un tās aprīņķī
- 12.10 **Samanta Filimonova**
Latvijas Tiesu palātas darbība 1918.–1934. gadā
- 12.30 **Baiba Pazāne**
Latviešu pareizticīgās draudzes 1920.–1940. gadā: Ļaudonas draudzes piemērs
- 12.50 **Diskusija**
- 13.00 **Pusdienas**

Sesija II

Sesiju vada: Dr. hist. Anita Čerpinska

- 9.20 **Germans Lebezovs**
Krievijas impērijas Likumdošanas komisijas darbība (1767–1768): Baltijas privilēģiju jautājums
- 9.40 **Andris Uškāns**
1778. gadā apstiprinātā Rēzeknes ģenerālplāna kopijas kā pilsētbūvniecības vēstures avots
- 10.00 **Beāte Lielmane**
Priekšpilsētu loma Rīgas 19. gadsimta pirmās puses būvnoteikumos
- 10.20 **Kārlis Fogelis**
Papes ciema 20. gs. 20.–30. gadu ikdienas dzīves rekonstrukcija
- 10.40 **Kristaps Jumis**
Gurviča alus darītava: Teskats Daugavpils rūpniecībā (1860–1940)
- 11.00 **Diskusija**
- Sesiju vada: PhD cand. Jānis Tomaševskis
- 14.30 **Demurs Harebovs**
Admirālis Arčibalds Keizerlings: jaunas dimensijas pazīstamam tēlam
- 14.50 **Monta Gintere**
20. gadsimta mākslas un politiskās varas simbioze mākslinieka un Latvijas armijas virsnieka Herberta Mangolda dzīvē un daiļradē
- 15.10 **Inese Gātere**
Latviešu karavīru Zedelgemas karagūstekņu nometnē radītie mākslas darbi, kā nozīmīgs sava laika vēstures izziņas avots
- 15.30 **Signe Šēnfelde**
Alternatīvā lasīšanas kultūra Latvijas PSR 20. gadsimta 50. gados pēc Kaspara Aleksandra Irbes dienasgrāmatas
- 15.50 **Diskusija**
- 16.00 **Noslēgums**

VALMIERA

UNIVERSITY OF TARTU
Institute of History and Archaeology

